

Discriminatie in de slachtoffervergoeding als gevolg van de burgerrechtelijke immuniteit bij professionele risico's?

Analyse van Belgische en Franse rechtspraak

Hans Van Rompaey

Onder wetenschappelijke begeleiding van Prof. Dr. Yves Stevens en Mevr. Leen Van Assche

INLEIDING

Slachtoffers van een professioneel risico worden verschillend behandeld naargelang van het vergoedingsregime dat op hen van toepassing is. Deze regimes zijn enerzijds het gemene aansprakelijkheidsrecht en anderzijds de professionele risicoverzekering. Dit laatste impliceert dat er een bijzondere vergoedingsregeling bestaat voor arbeidsongevallen en beroepsziekten.¹

Werkgevers en werkmakers zijn in principe burgerrechtelijk immuun tegen aansprakelijkheid voor arbeidsongevallen (art. 46 Arbeidsongevallenwet² en art. 14 Wet 3 juli 1967³) en beroepsziekten (art. 51 Beroepsziektenwet⁴). Wanneer dergelijke professionele risico's zich voordoen kunnen zij dus in principe niet aangesproken worden voor schadevergoeding op basis van art. 1382 – 1386 van het Burgerlijk Wetboek.⁵ Met andere woorden, de immuniteit belet dat de schade volledig wordt vergoed. Het slachtoffer maakt dus enkel aanspraak op een wettelijk begrensde, forfaitaire vergoeding vanwege de arbeidsongevallen- of beroepsziektenverzekering.⁶ De vraag rijst of dit geen discriminatie uitmaakt in vergelijking met slachtoffers die wél integrale

¹ E. DE SIMONE en M. PETRE, “De burgerrechtelijke sanctionering: immuun aan verandering?”, *Soc.Kron.* 2011, afl. 10, 519; J.-P. CHAUCHARD, *Droit de la sécurité sociale*, Parijs, L.G.D.J. Lextenso éditions, 2010, 465.

² Wet van 10 april 1971 betreffende de arbeidsongevallen, *B.S.* 24 april 1971.

³ Wet van 3 juli 1967 houdende schadevergoeding voor arbeidsongevallen, ongevallen op de weg naar en van het werk en voor beroepsziekten in de overheidssector, *B.S.* 10 augustus 1967. Deze wet komt verder niet aan bod.

⁴ Wet van 3 juni 1970 betreffende de preventie van beroepsziekten en de vergoeding van de schade die uit die ziekten voortvloeit”, *B.S.* 27 augustus 1970, *erratum B.S.* 18 september 1970.

⁵ E. DE SIMONE en M. PÉTRÉ, “De burgerrechtelijke sanctionering: immuun aan verandering?”, *Soc.Kron.* 2011, afl. 10, 519.

⁶ D. SIMOENS, *Socialezekerheidsrecht*, Leuven, Acco, 2011, 71.

schadevergoeding kunnen claimen omdat zij niet botsen op de immuniteit van werkgever en werkmakker. Het verschil in behandeling ligt aldus in de hoogte van het schadevergoedingsbedrag.

Voornoemd fenomeen wordt in dit werk onderzocht aan de hand van een analyse van relevante rechtspraak. Hierbij ligt de focus op de evolutie in de redeneringen van het Grondwettelijk Hof. Om het geheel overzichtelijk te houden, worden enkel arresten uit de periode 1992-2012 in aanmerking genomen. Ook de voornaamste standpunten uit de rechtsleer worden onder de loep genomen.

Het onderzoek wordt verrijkt door een rechtsvergelijkende invalshoek. Mijns inziens verdient het de voorkeur om te vergelijken met een land waar, net als in België, een werkgever en een werkmakker burgerlijke immuniteit genieten. Vergelijken met een land waar de immuniteit niet (meer) geldt (bv. Nederland)⁷, schept het risico op een beschrijving van talloze verschillen. Regelingen die heel verschillend zijn kunnen weliswaar altijd tegenover elkaar worden geplaatst. Er is dan echter weinig ruimte voor interactie in de uiteenzetting van de twee systemen. Dit doet naar mijn mening de relevantie van de rechtsvergelijking teniet. In dit werk wordt geopteerd voor een rechtsvergelijking met Frankrijk. Hier zijn een aantal redenen voor. Ten eerste zal verder blijken dat de burgerlijke immuniteitsregeling nog bestaat in Frankrijk (*infra*, nr. 40). Het is interessant om te onderzoeken of deze op dezelfde problemen botst als in België. Er kan nu reeds worden vermeld dat er in de Franse doctrine een debat hangende is waarbij men de immuniteitsregeling in vraag stelt.⁸ Ten tweede is in de rechtsleer aangehaald dat de situatie in Frankrijk een inspiratiebron kan vormen voor België.⁹ Het lijkt interessant om na te gaan in welke mate dit het geval is. Het doel van dit werk is om via een rechtsvergelijkende rechtspraakanalyse te komen tot mogelijke voorstellen voor de vergoedingsproblematiek in België. Er wordt dus nagegaan of ‘goede’ Franse regelingen ook in België toepasbaar zijn.

De reden waarom dit werk bovenstaand fenomeen behandelt, heeft te maken met de plaats die de immuniteitsregeling inneemt in het socialezekerheidsrecht. Het is namelijk een van de grondpijlers van het historische compromis van 1903 over de arbeidsongevallenverzekering.¹⁰ De immuniteit is dus een belangrijke materie, hoewel zij toch ter discussie staat.¹¹

⁷ Y. WATERMAN, *De aansprakelijkheid van de werkgever voor arbeidsongevallen en beroepsziekten*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2009, 123.

⁸ B. LIETAERT, “Burgerlijke aansprakelijkheid en zwakke weggebruiker” in X., *Arbeidsongevallen*, II, s.l., ARON, 1999, 194 (voetnoot 4); G. LYON-CAEN, “Les victimes d’accidents du travail, victimes aussi d’une discrimination”, *Dr.S.* 1990, 737-739.

⁹ E. DE SIMONE en M. PÉTRÉ, “De burgerrechtelijke sanctionering: immuun aan verandering?”, *Soc.Kron.* 2011, afl. 10, 523.

¹⁰ W. VAN EECKHOUTTE, “Arbeidsongevallen – Rechtspraak. De rechtspraak van het Hof van Cassatie en het Arbitragehof m.b.t. de Arbeidsongevallenwet en de Arbeidsongevallenwet Overheidspersoneel in de periode 2001-2006” in J. PUT, D. SIMOENS en E. ANKAERT, *Ontwikkelingen van de sociale zekerheid 2001-2006. Wetgeving – Rechtspraak*, Brugge, die Keure, 2006, (441) 482; V. VERVLIEET, *Buitencontractuele schadevergoeding bij professionele*

Uit dit laatste volgt meteen ook de relevantie van dit werk, namelijk de formulering van mogelijke voorstellen voor hervorming. Let wel, deze oplossing is gebaseerd op de loutere analyse van Belgische en Franse rechtspraak en rechtsleer. Er werd dus niet gekeken naar andere landen. Die voorstellen hebben betrekking op het lot van de slachtoffers van professionele risico's. Aangezien zowat iedereen hiermee te maken krijgt, is het van belang die slachtoffers een rechtvaardige positie toe te bedelen qua vergoeding.

Achtereenvolgens worden de onderzoeksvragen en enkele begrippen uiteengezet. Nadien volgt een analyse van rechtspraak in verband met professionele risico's. Zowel België als Frankrijk komen aan bod. Daarbij worden bovendien de belangrijkste standpunten uit de rechtsleer vermeld. Ten slotte wordt aandacht besteed aan potentiële oplossingen voor de vergoedingsproblematiek.

1. ONDERZOEKSVRAGEN EN NOTIES

1.1 ONDERZOEKSVRAGEN

Gelet op de uiteengezette probleemstelling in de inleiding, luidt de titel van dit werk als volgt: "Discriminatie in de slachtoffervergoeding als gevolg van de immuniteit bij professionele risico's? Analyse van Belgische en Franse rechtspraak".

Hieruit vloeien meteen de onderzoeksvragen voort: "Op welke manier is de Belgische rechtspraak geëvolueerd inzake discriminatie in schadevergoeding tussen enerzijds slachtoffers van professionele risico's die botsen op de burgerlijke immuniteit van werkgevers en werkmakers, en anderzijds slachtoffers die de immuniteit kunnen doorprikken, in vergelijking met de Franse rechtspraak, en kan daaruit worden geconcludeerd dat deze discriminatie ongeoorloofd is waardoor de verandering van de Belgische immuniteitsregeling wenselijk is? Welke oplossingen kan België eventueel overnemen uit het Franse recht?"

risico's. Betekenis en draagwijdte van de buitencontractuele aansprakelijkheid doorheen de evolutie van de professionele risicoverzekering, Antwerpen, Intersentia, 2007, V; V. VERVLIEET, "Burgerrechtelijke aansprakelijkheid voor arbeidsongevallen en beroepsziekten", *C.A.B.G.* 2008, afl. 5-6, (1) 18; J. HUYS, "Vijf jaar toetsing van de Arbeidsongevallenwet van 10 april 1978 aan het Grondwettelijk gelijkheids- en niet-discriminatiebeginsel", *T.Verz.* 2002, afl.8, 119-170; E. DE SIMONE en M. PÉTRÉ, "De burgerrechtelijke sanctionering: immuun aan verandering?", *Soc.Kron.* 2011, afl. 10, 518.

¹¹ J. HUYS, "Vijf jaar toetsing van de Arbeidsongevallenwet van 10 april 1978 aan het Grondwettelijk gelijkheids- en niet-discriminatiebeginsel", *T.Verz.* 2002, dossiernr. 8, 147.

1.2 NOTIES

Om een duidelijker beeld te krijgen van voormelde onderzoeksvragen, volgt hieronder een beknopte beschrijving van de cruciale begrippen die daarin vervat liggen. Voor de rechtsvergelijking is het hierbij van belang om te controleren welke uitlegging het Franse recht aan die termen geeft.

1.2.1. Burgerlijke immuniteit

De burgerlijke immuniteit impliceert dat ingeval een arbeidsongeval of beroepsziekte zich voordoet, de werkgever en werkmaker niet burgerrechtelijk aansprakelijk zijn.¹² Een vordering krachtens art. 1382 e.v. B.W. is dus uitgesloten, tenzij voldaan is aan een van de uitzonderingsgevallen in art. 46 Arbeidsongevallenwet, respectievelijk art. 51 Beroepsziektenwet. De regeling voor ambtenaren is opgenomen in art. 14 Wet 3 juli 1967. Burgerlijke immuniteit geldt niet alleen ten aanzien van het slachtoffer, maar is ook tegenwerpelijk aan diens rechthebbenden.¹³ De werkgever is burgerrechtelijk immuun voor alle schadeposten, dus ook voor vergoeding van morele schade.¹⁴

Deze burgerlijke immuniteit geldt als tegenhanger van de arbeidsongevallen- en beroepsziektenverzekering die de werkgever dient te sluiten.¹⁵ Hij is dus verplicht om premies te betalen. De wetgever vond dat de financiële druk op de werkgever buitensporig zou worden, indien hij daarenboven ook nog een gemeenrechtelijke schadevergoeding riskeert.¹⁶

¹² M. VANDEUR, *Arbeidsongevallen*, Tongeren, Drukkerij George Michiels, 1973, 224; B. LIETAERT, "Burgerlijke aansprakelijkheid en zwakke weggebruiker" in X., *Arbeidsongevallen*, II, s.l., ARON, 1999, 10; L. VAN GOSSUM, *Les accidents du travail*, Brussel, de Boeck & Larcier, 2002, 175; L. VAN GOSSUM, *Les accidents du travail*, Brussel, Larcier, 2007, 178; W. VAN EECKHOUTTE, *Handboek Belgisch Sociaalzekerheidsrecht*, Mechelen, Kluwer, 2009, 164; M. COPPENS, *Handboek Sociaal recht*, Gent, Story Publishers, 2012, 710; J. PUT en V. VERDEYEN, *Praktijkboek sociale zekerheid. Voor de onderneming en de sociale adviseur*, Mechelen, Kluwer, 2012, 389; J. VAN LANGENDONCK, "La situation des autres pays communautaires", *Dr.S.* 1990, 706; B. LIETAERT, "De immuniteit van de arbeidsongevallenwet ter discussie", *T.Vred.* 1997, 214; J. HUYS, "Vijf jaar toetsing van de Arbeidsongevallenwet van 10 april 1978 aan het Grondwettelijk gelijkheids-en niet-discriminatiebeginsel", *T.Verz.* 2002, dossiernr. 8, 147; E. DE SIMONE en M. PÉTRÉ, "De burgerrechtelijke sanctionering: immuun aan verandering?", *Soc.Kron.* 2011, afl. 10, 519.

¹³ R. JANVIER, "Gelijke behandeling in geval van een arbeidsongeval vanuit het perspectief van het Arbitragehof" in R. JANVIER, A. VAN REGENMORTEL en V. VERVLIEET, *Het Arbitragehof en de sociale zekerheid*, Brugge, die Keure, 2003, (91) 125.

¹⁴ M. COPPENS, *Handboek Sociaal recht*, Gent, Story Publishers, 2012, 710.

¹⁵ L. VAN GOSSUM, "Du recours des personnes préjudiciées contre l'employeur responsable d'un accident du travail mortel" (noot onder Arbitragehof 1 maart 2001), *T.Verz.* 2001, 294; J.-P. CHAUCHARD, *Droit de la sécurité sociale*, Parijs, L.G.D.J. Lextenso éditions, 2010, 426.

¹⁶ W. VAN EECKHOUTTE, "Arbeidsongevallen – Rechtspraak. De rechtspraak van het Hof van Cassatie en het Arbitragehof m.b.t. De Arbeidsongevallenwet en de Arbeidsongevallenwet Overheidspersoneel in de periode 2001-2006" in J. PUT, D. SIMOENS en E. ANKAERT,

Ook in Frankrijk fungeert de immuniteit als een schild tegen aansprakelijkheid op burgerrechtelijk vlak (*infra*, nr. 40).¹⁷ De gevallen waarin slachtoffers de immuniteit kunnen doorprikken, stroken min of meer met de Belgische regeling.

1.2.2. Professionele risico's

a. Situering

Een professioneel risico of beroepsrisico is een gevaar dat samenhangt met de uitoefening van een specifiek beroep. Zo bepaalt art. 32, tweede lid Beroepsziektenwet dat er een invloed moet zijn die inherent is aan de beroepsuitoefening en die beduidend groter is dan de blootstelling van de bevolking in het algemeen. In principe riskeert iedereen het slachtoffer te worden van een ongeval op het werk, of ziek te worden als gevolg van de uitoefening van de arbeidsovereenkomst. Vandaar dat professionele risico's zijn opgedeeld in arbeidsongevallen en beroepsziekten.¹⁸ Aldus overkoepelt de term 'professionele risicoverzekering' zowel de arbeidsongevallenverzekering als de beroepsziektenverzekering.¹⁹

b. Arbeidsongevallen

In België wordt een arbeidsongeval gedefinieerd als "elk ongeval dat een werknemer tijdens en door het feit van de uitvoering van de arbeidsovereenkomst overkomt en dat een letsel veroorzaakt" (Art. 7, eerste lid Arbeidsongevallenwet).²⁰ Hierbij geldt een weerlegbaar vermoeden dat het ongeval dat gebeurt tijdens de uitvoering van de overeenkomst, overkomen is door het feit van de uitvoering van die overeenkomst (art. 7, tweede lid Arbeidsongevallenwet). Hoewel een ongeval op de weg van of naar het werk niet volledig binnen die definitie past, wordt het toch gelijkgesteld met een gewoon arbeidsongeval (art. 8, § 1, eerste lid Arbeidsongevallenwet). Deze bijzondere categorie wordt 'arbeidswegongeval' of 'trajectongeval' genoemd. Om het terminologisch onderscheid tussen een gewoon arbeidsongeval en een trajectongeval te verduidelijken, wordt een 'gewoon' arbeidsongeval aangeduid met de term 'arbeidsongeval *sensu stricto*'.²¹

Ontwikkelingen van de sociale zekerheid 2001-2006. Wetgeving – Rechtspraak, Brugge, die Keure, 2006, (441) 483.

¹⁷ P. MORVAN, *Droit de la protection sociale*, Parijs, LexisNexis, 2011, 126; D. TABUTEAU, "Vers une réparation intégrale des accidents du travail et des maladies professionnelles?", *Dr.S.* 2001, 304.

¹⁸ J. VAN LANGENDONCK, J. PUT, D. SIMOENS, G. VAN LIMBERGHEN en A. VAN REGENMORTEL, *Handboek socialezekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2011, 313.

¹⁹ D. SIMOENS, *Socialezekerheidsrecht*, Leuven, Acco, 2011, 71.

²⁰ Wet van 10 april 1971 betreffende de arbeidsongevallen, *B.S.* 24 april 1971; K. BERGHS, P. POTS, O. VANACHTER en M. VAN DER STEEN, *Arbeidsongevallen, s.l.*, UGA, 2006, 20.

²¹ D. SIMOENS en J. PUT, *Ontwikkelingen van de sociale zekerheid 1996-2001. Wetgeving – Rechtspraak*, Brugge, die Keure, 2001, 625; J. VAN LANGENDONCK, J. PUT, D. SIMOENS, G. VAN

In Frankrijk omschrijft art. L. 411-1 van de *Code de la sécurité sociale* een arbeidsongeval als volgt: “*Est considéré comme accident du travail, quelle qu’en soit la cause, l’accident survenu par le fait ou à l’occasion du travail à toute personne salariée ou travaillant, à quelque titre ou en quelque lieu que ce soit, pour un ou plusieurs employeurs ou chefs d’entreprise.*”²² Ook in Frankrijk wordt een arbeidswegongeval (*l’accident de trajet*) gelijkgesteld met een arbeidsongeval (art. L. 411-2 *Code de la sécurité sociale*).²³

c. Beroepsziekten

In België hanteert men zowel een lijstensysteem als een open systeem om een beroepsziekte te identificeren.²⁴ Conform art. 30 Beroepsziektenwet voorziet het Koninklijk Besluit van 28 maart 1969 in een lijst van erkende beroepsziekten, zoals onder meer doofheid door lawaai, asbestose en ziekten veroorzaakt door ioniserende stralingen.²⁵ Daarnaast verschafft art. 30bis Beroepsziektenwet de mogelijkheid om erkenning te vragen van een beroepsziekte die niet in de lijst is opgenomen. Het slachtoffer (of diens rechthebbenden) moet dan bewijzen dat de ziekte op een determinerende en rechtstreekse wijze het gevolg is van de beroepsuitoefening.

Ook in Frankrijk bestaat zowel een lijstensysteem als een open systeem van vermoedens (art. L. 464-1, tweede en vierde lid *Code de la sécurité sociale*).²⁶

LIMBERGHEN en A. VAN REGENMORTEL, *Handboek socialezekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2011, 319 en 329.

²² Code de la sécurité sociale, geconsolideerd op 10 december 2012, <http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006073189> (laatst geraadpleegd op 18 december 2012); A. LADRET, *L’accident de trajet avec tiers responsable*, Parijs, Librairie générale de droit et de jurisprudence, 1970, 4-5; J.-J. DUPEYROUX, M. BORGETTO en R. LAFORE, *Droit de la sécurité sociale*, Parijs, Dalloz, 2008, 616.

²³ P. MORVAN, *Droit de la protection sociale*, Parijs, LexisNexis, 2005, 62; P. MORVAN, *Droit de la protection sociale*, Parijs, LexisNexis, 2011, 90.

²⁴ W. VAN EECKHOUTTE, *Socialezekerheidsrecht 2000*, Antwerpen, Kluwer, 2000, 153; J.-F. FUNCK, *Droit de la sécurité sociale*, Brussel, De Boeck & Larcier, 2006, 352; D. SIMOENS, *Socialezekerheidsrecht*, Leuven, Acco, 2011, 77; J. PUT en V. VERDEYEN, *Praktijkboek sociale zekerheid. Voor de onderneming en de sociale adviseur*, Mechelen, Kluwer, 2012, 414; E. DE SIMONE en M. PÉTRÉ, “De burgerrechtelijke sanctivering: immuun aan verandering?”, *Soc.Kron.* 2011, afl. 10, 518.

²⁵ Koninklijk Besluit van 28 maart 1969 houdende vaststelling van de lijst van beroepsziekten die aanleiding geven tot schadeloosstelling en tot vaststelling van de criteria waaraan de blootstelling aan het beroepsrisico voor sommige van deze ziekten moet voldoen, *B.S.* 4 april 1969, *erratum B.S.* 24 april 1969; zie ook M. COPPENS, *Handboek Sociaal recht*, Gent, Story Publishers, 2012, 722-724.

²⁶ Voor een grondige uiteenzetting hiervan: zie J.-J. DUPEYROUX, M. BORGETTO, R. LAFORE en R. RUELLAN, *Droit de la sécurité sociale*, Parijs, Dalloz, 2005, 653; zie ook J.-P. LABORDE, *Droit de la sécurité sociale*, Parijs, Presses Universitaires de France, 2005, 345; P. MORVAN, *Droit de la protection sociale*, Parijs, LexisNexis, 2011, 99.

1.2.3. Discriminatie volgens het Grondwettelijk Hof

Een verschil in behandeling is toegestaan voor zover dit berust op een objectief criterium dat redelijk verantwoord is. Er moet een redelijke band zijn tussen de aangewende middelen en het beoogde doel. Zoniet worden het gelijkheidsbeginsel en het beginsel van non-discriminatie geschonden (art. 10 en 11 G.W.).²⁷

2. DISCRIMINATIE ALS GEVOLG VAN IMMUNITEIT BIJ ARBEIDSONGEVALLEN

2.1. BELGIË

2.1.1. Immunititeit van werkgever en werkmakker

De immunititeit van de werkgever vloeit in België voort uit art. 46 Arbeidsongevallenwet. Deze wetsbepaling bevat een aantal uitzonderingen op de werkgeversimmunititeit: (1) wanneer de werkgever het ongeval opzettelijk veroorzaakte (art. 46, § 1, 1°); (2) wanneer het arbeidsongeval een beschadiging van goederen van de werknemer tot gevolg heeft (art. 46, § 1, 2°); (3) wanneer het gaat om een arbeidswegongeval (art. 46, § 1, 5°); (4) ingeval het een verkeersongeval betreft (art. 46, § 1, 6°); (5) bij zwaarwichtige overtreding van de bepalingen inzake het welzijn van werknemers bij de uitvoering van hun werk, waardoor het personeel wordt blootgesteld aan het risico van een arbeidsongeval (art. 46, § 1, 7°). In al die gevallen kan het slachtoffer de immunititeit doorprikken. Aldus hebben zij de mogelijkheid om schadevergoeding te vorderen voor de burgerlijke rechter. Let wel, de burgerlijke vordering dient slechts om het deel van de schade te vergoeden dat niet werd gecompenseerd door de forfaitaire vergoeding van de arbeidsongevallenverzekering.²⁸

Werkmakers zijn lasthebbers of aangestelden van de werkgever.²⁹ Net als de werkgever zijn ook zij beschermd tegen burgerlijke aansprakelijkheid. De uitzonderingen op de immunititeit van de werkmakker zijn echter niet zo talrijk

²⁷ Arbitragehof 1 maart 2001, nr. 31/2001, *T.Verz.* 2001, 294 (overweging B.4); R. JANVIER, "Gelijke behandeling in geval van een arbeidsongeval vanuit het perspectief van het Arbitragehof" in R. JANVIER, A. VAN REGENMORTEL en V. VERVLIET, *Het Arbitragehof en de sociale zekerheid*, Brugge, die Keure, 2003, (91) 96.

²⁸ J. PUT en V. VERDEYEN, *Praktijkboek sociale zekerheid. Voor de onderneming en de sociale adviseur*, Mechelen, Kluwer, 2012, 389.

²⁹ W. VAN EECKHOUTTE, *Handboek Belgisch Socialezekerheidsrecht*, Mechelen, Kluwer, 2009, 165; J. VAN LANGENDONCK, J. PUT, D. SIMOENS, G. VAN LIMBERGHEN en A. VAN REGENMORTEL, *Handboek socialezekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2011, 360; D. SIMOENS, "Ongevallenrecht: grensgebieden van aansprakelijkheid, verzekering en sociale zekerheid", *TPR* 1984, 430; V. VERVLIET, "Burgerrechtelijke aansprakelijkheid voor arbeidsongevallen en beroepsziekten", *C.A.B.G.* 2008, afl. 5-6, 22 en 23.

als die bij de werkgeversimmunitet. Een werkmakker is slechts burgerlijk aansprakelijk in drie gevallen: (1) indien hij een ongeval opzettelijk veroorzaakt (art. 46, §1, 3°)³⁰; (2) indien het gaat om een arbeidswegongeval (art. 46, § 1, 5°); (3) indien het gaat om een verkeersongeval (art. 46, § 1, 6°).³¹ Het Grondwettelijk Hof toetste in een aantal arresten art. 46 Arbeidsongevallenwet aan art. 10 en 11 G.W.³² Hieronder volgt een bespreking.

2.1.2. Toetsing aan het gelijkheidsbeginsel

a. Arrest nr. 3/97 van 16 januari 1997

In 1997 moest het Hof antwoorden op een prejudiciële vraag van de politierechtbank te Gent. De vraag rees of art 46, § 1 Arbeidsongevallenwet strijdig was met de Grondwet.³³ De feiten waren als volgt: meneer Deruyck raakt zwaar gewond bij een aanrijding veroorzaakt door een aangestelde van diens werkgever. Het slachtoffer vindt dat het gaat om een ongeval op de weg naar of van het werk (art. 46, § 1, 5° Arbeidsongevallenwet). De veroorzaker meent echter dat *in casu* een arbeidsongeval *sensu stricto* voorligt, zodat hij burgerrechtelijk immuun is. Het slachtoffer argumenteert dat indien de rechter het feit als een arbeidsongeval *sensu stricto* zou kwalificeren, hij gediscrimineerd wordt ten aanzien van slachtoffers die in hetzelfde geval wél de immunitet mogen doorprikken. Deruyck zou dan namelijk geen vordering op basis van art. 1382 e.v. B.W. kunnen instellen, zodat een deel van zijn schade niet vergoed blijft.

De veroorzaker van het ongeval, meneer Vanhalst, is ervan overtuigd dat art. 46 Arbeidsongevallenwet geen schending uitmaakt van het gelijkheids- en non-discriminatiebeginsel. Hij doet hierbij een beroep op het wettige doel van de verschillende behandeling tussen enerzijds de slachtoffers die geen werknemer zijn bij dezelfde werkgever en anderzijds zij die dat wel zijn. De sociale vrede in het bedrijf is nog steeds het motief om immunitet toe te kennen aan werkgevers.³⁴ Daarnaast is volgens Vanhalst het

³⁰ Zie bijvoorbeeld ook Cass. 5 mei 1992, *Arr.Cass.* 1991-92, 635.

³¹ M. COPPENS, *Handboek Sociaal recht*, Gent, Story Publishers, 2012, 711; J. PUT en V. VERDEYEN, *Praktijkboek sociale zekerheid. Voor de onderneming en de sociale adviseur*, Mechelen, Kluwer, 2012, 390.

³² W. VAN EECKHOUTTE, "Arbeidsongevallen – Rechtspraak. De rechtspraak van het Hof van Cassatie en het Arbitragehof m.b.t. de Arbeidsongevallenwet en de Arbeidsongevallenwet Overheidspersoneel in de periode 2001-2006" in J. PUT, D. SIMOENS en E. ANKAERT, *Ontwikkelingen van de sociale zekerheid 2001-2006. Wetgeving – Rechtspraak*, Brugge, die Keure, 2006, (441) 482; E. DE SIMONE en M. PÉTRÉ, "De burgerrechtelijke sanctie: immuun aan verandering?", *Soc.Kron.* 2011, afl. 10, 519.

³³ Arbitragehof 16 januari 1997, nr. 3/97, *R.W.* 1996-97, 1391.

³⁴ Arbitragehof 9 juni 2004, nr. 102/2004, A.A. 2004, 1159; L. VAN GOSSUM, "Du recours des personnes préjudiciées contre l'employeur responsable d'un accident du travail mortel" (noot onder Arbitragehof 1 maart 2001), *T.Verz.* 2001, 306-309; J. HUYS, "Vijf jaar toetsing van de Arbeidsongevallenwet van 10 april 1978 aan het Grondwettelijk gelijkheids- en niet-

differentiatiecriteria duidelijk, objectief, algemeen en pertinent. De maatregel in art. 46 is bovendien efficiënt om het doel te bereiken dat de wetgever voor ogen had.

Het Grondwettelijk Hof beschrijft eerst de bedoeling van de wetgever om een onderscheid te creëren tussen een arbeidsongeval *sensu stricto* en een arbeidswegongeval. Nadien benadrukt het Hof dat een verschil in behandeling is toegestaan, voor zover het berust op een objectief criterium en redelijk verantwoord is gelet op het doel en de gevolgen van de betwiste maatregel en gelet op de geldende beginselen. Er moet bovendien een redelijk verband zijn tussen de aangewende middelen en het beoogde doel. De regelgeving beoogt het slachtoffer te beschermen door hem een zo hoog mogelijke vergoeding te geven.³⁵ Het onderscheid is objectief en redelijk verantwoord. Bij arbeidswegongevallen gelden immers andere moeilijkheden om de schade te bewijzen dan bij arbeidsongevallen *sensu stricto*. Bovendien is het causaal verband tussen de schade en de fout van de werkgever uiteenlopend bij beide gevallen. Ten slotte doet een bewijslevering van een arbeidsongeval vaak afbreuk aan de sociale rust en de arbeidsverhoudingen in de onderneming. Het Hof concludeert dat er geen schending is van art. 10 en 11 G.W. (overweging B.4).

De rechtspraak heeft in het verleden geoordeeld dat wanneer een verkeersongeval gebeurt tijdens en door de uitvoering van de bedongen arbeid, het slachtoffer op dat moment onder werkgeversgezag staat. Dit moet onderscheiden worden van verkeersongevallen die zich voordoen op een moment waarop de werkgever geen gezag uitoefent. Enkel in dit laatste geval kan het slachtoffer een burgerrechtelijke vordering instellen. Al dan niet onder het gezag van de werkgever staan, vormt een objectief criterium van onderscheid, maar is *in casu* niet relevant (overweging B.5). Het Grondwettelijk Hof zegt dus dat het onderscheid tussen de slachtoffers van een door de werkgever onopzettelijk veroorzaakt verkeersongeval onwettig is, indien dit onderscheid steunt op de aan- of afwezigheid van werkgeversgezag (overweging B.5.2). Wanneer een arbeidsongeval een verkeersongeval is, kan het slachtoffer een burgerlijke vordering instellen, zelfs in het geval waarin de werknemer op dat moment onder gezag van zijn werkgever staat.³⁶

Het Grondwettelijk Hof besluit dat het onderscheid tussen de slachtoffers van een arbeidsongeval en die van een arbeidswegongeval niet discriminatoir is. Indien de werkgever een verkeersongeval onopzettelijk veroorzaakt, kan de werknemer-slachtoffer integrale schadevergoeding verwerven via art. 1382 B.W. Dit geldt zelfs wanneer de werkgever gezag uitoefende op het ogenblik

discriminatiebeginsel”, *T.Verz.* 2002, dossiernr. 8, 147; E. DE SIMONE en M. PÉTRÉ, “De burgerrechtelijke sanctie: immuun aan verandering?”, *Soc.Kron.* 2011, afl. 10, 519.

³⁵ Aldus oordeelt het Grondwettelijk Hof dat de regeling een wettig doel heeft: zie B. LIETAERT, “De immuniteit van de arbeidsongevallenwet ter discussie”, *T.Vred.* 1997, 217.

³⁶ R. JANVIER, “Gelijke behandeling in geval van een arbeidsongeval vanuit het perspectief van het Arbitragehof” in R. JANVIER, A. VAN REGENMORTEL en V. VERVLIET, *Het Arbitragehof en de sociale zekerheid*, Brugge, die Keure, 2003, (91) 122.

dat het verkeersongeval zich voordeed. Voornoemde integrale schadevergoeding weigeren aan het desbetreffende slachtoffer zou zelfs discriminatie uitmaken. Het Hof baseert deze beslissing op de parlementaire voorbereiding van de Arbeidsongevallenwet. Daaruit blijkt dat de wetgever van mening was dat meer en meer werknemers zich verplaatsen met “een door de werkgever of zijn aangestelde bestuurd voertuig”. De moeilijkheden qua bewijslast zouden overigens niet meer geheel onoverkomelijk zijn wanneer het ongeval zich voordoet buiten de werkplaats en buiten de werkuren (overweging B.6.2).

b. Arrest nr. 47/2002 van 13 maart 2002

De arbeidsrechtbank te Ieper en de correctionele rechtbank te Nijvel stelden elk een prejudiciële vraag over de eventuele strijdigheid van art. 46, § 1 Arbeidsongevallenwet met het gelijkheidsbeginsel. De eerste vraag is hier relevant. Het betrof de kwestie of de punten 1° en 3° van art. 46, § 1 strijdig zijn met art. 10 en 11 G.W. Wanneer de werkgever opzettelijk een arbeidsongeval veroorzaakt of wanneer hij opzettelijk een ongeval doet ontstaan dat een arbeidsongeval tot gevolg heeft, is hij burgerrechtelijk aansprakelijk. Een slachtoffer van een onopzettelijk veroorzaakt arbeidsongeval heeft daarentegen niet de mogelijkheid om een integrale schadevergoeding te verkrijgen. Deze laatste mag immers de immuniteit niet doorprikken.

Net als in arrest nr. 3/97 vat de constitutionele rechter zijn redenering aan door terug te grijpen naar de Wet van 24 december 1903 (overweging B.2.1). In deze wet werden een aantal compromissen tot uiting gebracht. Verder gebruikt het Hof vaak bewoordingen die identiek zijn aan deze uit eerdere arresten. Zo stelt het Hof dat een bepaalde categorie mag worden uitgesloten van de burgerlijke rechtsvordering, aangezien de regels inzake vergoeding van arbeidsongevallen een geheel vormen (overweging B.3.2).

Artikel 46, § 1 Arbeidsongevallenwet, dat de slachtoffers (en diens rechthebbenden) een burgerlijke rechtsvordering toestaat indien de werkgever het ongeval opzettelijk veroorzaakte, ontnemt volgens het Grondwettelijk Hof de verantwoording van de maatregel niet (overweging B.3.3). Er is aldus geen discriminatie, ondanks het feit dat slachtoffers van een onopzettelijk ongeval meestal lager vergoed worden dan de getroffen en van een opzettelijk ongeval.

c. Arrest nr. 115/2002 van 26 juni 2002

In het arrest van 26 juni 2002 besliste het Hof dat er geen vergelijkbaarheid was van de twee situaties waartussen de discriminatie werd opgeworpen.³⁷ *In casu* veroorzaakte een aangestelde van de werkgever onopzettelijk een arbeidsongeval. Wel was er sprake van bedrog, zware fout of gewone lichte

³⁷ Arbitragehof 26 juni 2002, nr. 115/2002, *NJW* 2002, 532.

fout. De werknemer-slachtoffer kan overeenkomstig art. 46 Arbeidsongevallenwet geen volledige schadevergoeding claimen, terwijl dit anderzijds wel kan op basis van art. 18 Arbeidsovereenkomstenwet. Dat komt doordat art. 18 steunt op foutaansprakelijkheid. Het Hof meende dat hier geen schending van het gelijkheidsbeginsel was, aangezien beide regelingen andere gevolgen verbinden aan zware fout, opzettelijke fout of een gewoon voorkomende lichte fout van de werknemer.³⁸ Ook hier is dus geen sprake van discriminatie.

d. Arrest nr. 102/2004 van 9 juni 2004

In zaak nr. 102/2004 raakte een werknemer van Ford Werke AG betrokken bij een ongeval toen hij naar zijn auto ging die op de parking van zijn werkgever geparkeerd stond. Hij werd aangereden door een werkmakker. Het slachtoffer wenste integraal te worden vergoed voor de geleden schade, waarop hij zich wendde tot de rechtbank van eerste aanleg. De rechter stelde een prejudiciële vraag aan de arbeidsrechter om een uitspraak te bekomen over de kwalificatie van het ongeval. Uiteindelijk diende het hof van beroep te Antwerpen uitspraak te doen. Het hof van beroep kwalificeerde het ongeval als een arbeidsongeval *sensu stricto*, en dus niet als een trajectongeval. Nadien verwees men de zaak terug naar de rechter in Tongeren. Deze rechter stelde twee prejudiciële vragen, waarvan slechts één ervan hier wordt besproken. De rechtbank vroeg zich af of art. 46 Arbeidsongevallenwet strijdig is met art. 10 en 11 G.W., in zoverre de wetgever een onderscheid maakt tussen de slachtoffers van een arbeidsongeval *sensu stricto* en de slachtoffers van een arbeidswegongeval. Het onderscheid heeft immers tot gevolg dat de slachtoffers van een arbeidsongeval *sensu stricto* worden uitgesloten van een integrale schadeloosstelling.

Het Grondwettelijk Hof achtte het door de wetgever ingevoerde onderscheid objectief en redelijk verantwoord. De legitimatie van het onderscheid tussen de diverse slachtoffers ligt in de moeilijkheden van bewijs van de schade en van het causaal verband tussen de schade en de schuld van de werkgever, zijn lasthebbers en aangestelden. Bovendien doet de bewijslevering volgens het Hof vaak afbreuk aan de sociale rust en de arbeidsverhoudingen in de ondernemingen. Deze redenering strookt volledig met de uitspraak in arrest nr. 3/97.³⁹

Frappant is ook hier dat het Hof identieke bewoordingen gebruikt als in andere arresten. Het vat meestal aan met het volgende⁴⁰:

³⁸ W. VAN EECKHOUTTE, “Arbeidsongevallen – Rechtspraak. De rechtspraak van het Hof van Cassatie en het Arbitragehof m.b.t. de Arbeidsongevallenwet en de Arbeidsongevallenwet Overheidspersoneel in de periode 2001-2006” in J. PUT, D. SIMOENS en E. ANKAERT, *Ontwikkelingen van de sociale zekerheid 2001-2006. Wetgeving – Rechtspraak*, Brugge, die Keure, 2006, (441) 484.

³⁹ Arbitragehof 16 januari 1997, nr. 3/97, *R.W.* 1996-97, 1391.

⁴⁰ Zie ook Arbitragehof 13 maart 2002, nr. 47/2002, *R.W.* 2003-04, afl. 8, 314.

“De wet van 24 december 1903 betreffende de vergoeding van schade voortvloeiende uit ongevallen voorzag in een forfaitaire vergoeding voor schade ten gevolge van een arbeidsongeval, waarbij de forfaitaire aard van de vergoeding meer bepaald was ingegeven door een van het gemeen recht afwijkende aansprakelijkheidsregeling die niet meer uitgaat van het begrip ‘fout’, maar van het begrip ‘professioneel risico’, en van het verdelen van dat risico over de werkgever en het slachtoffer van het arbeidsongeval.”

Hierbij refereert het Hof terecht aan de oorspronkelijke bedoeling van de wetgever. Het is immers steeds noodzakelijk de drijfveren achter de wettelijke regeling in aanmerking te nemen. Nochtans houdt dit het risico in dat het Hof blijft kijken naar die initiële bedoeling, zonder oog te hebben voor de gewijzigde maatschappelijke situatie. Het Grondwettelijk Hof houdt echter voet bij stuk: er is geen discriminatie.

2.1.3. Immunititeit bij dodelijke arbeidsongevallen

a. Arrest nr. 31/2001 van 1 maart 2001

In het arrest van 1 maart 2001 diende het Grondwettelijk Hof te antwoorden op een aantal prejudiciële vragen.⁴¹ Ten eerste werd het algemene verschil in behandeling aangekaart tussen het vergoedingssysteem voor arbeidsongevallen en het stelsel van gemeenrechtelijke schadevergoeding. Op basis van een uiteenzetting van de historische motieven achter de immuniteitsregeling komt het Hof tot het besluit dat het verschil in behandeling verantwoord is.⁴² In 1903 voerde men een forfaitair stelsel van vergoeding in. Deze vaste vergoeding wordt gegarandeerd doordat de werkgever een arbeidsongevallenverzekering moet afsluiten. De wetgever achtte het noodzakelijk deze financiële last te compenseren via de burgerlijke immunititeit.

Ten tweede is er onduidelijkheid over de term ‘rechthebbenden’ in art. 46, § 1 Arbeidsongevallenwet. De verwijzende rechter geeft hieraan een ruime interpretatie. Niet alleen de rechthebbenden van een forfaitaire vergoeding in geval van overlijden van het slachtoffer vallen eronder, maar ook zij die aanspraak kunnen maken op een burgerlijke schadevergoeding. Indien dergelijke ruime uitlegging wordt gehanteerd, is er volgens het Grondwettelijk Hof sprake van discriminatie. Rechthebbenden die niet vallen onder art. 12 tot en met 17 Arbeidsongevallenwet, kunnen dan immers geen enkele vergoeding krijgen. Het Hof acht dit onevenredig (overweging B.12). Noch de materiële schade, noch de morele schade die het gevolg is van het overlijden van het slachtoffer worden vergoed. Dit is een schending van het gelijkheids- en non-discriminatiebeginsel. Wanneer men evenwel de term ‘rechthebbenden’ uitlegt

⁴¹ Arbitragehof 1 maart 2001, nr. 31/2001, *T.Verz.* 2001, 294.

⁴² Ook het Hof van Cassatie acht de immuniteit verenigbaar met het gelijkheidsbeginsel: Cass. 2 november 1994, *T.Verz.* 1996, 611, noot J. Vanhoren; LIETAERT wijst erop dat deze bevinding enkel is opgenomen in *T.Verz.* In andere tijdschriften is het dus niet terug te vinden. Zie B. LIETAERT, “De immunititeit van de arbeidsongevallenwet ter discussie”, *T.Vred.* 1997, 217.

op een wijze waarbij niet alle rechthebbenden onder art. 46 vallen, maar enkel de personen bedoeld in art. 12 tot en met 17, is er geen discriminatie (overweging B.13). Die personen kunnen immers een forfaitaire vergoeding genieten. Kortom, enkel de personen die een rente ontvangen als gevolg van een dodelijk arbeidsongeval, moeten beschouwd worden als 'rechthebbenden' in de zin van art. 46, § 1.⁴³

Deze uitspraak maakte een einde aan het debat over de al dan niet tegenwerpelijkheid van de burgerlijke immuniteit aan personen die geen rechthebbende zijn in de zin van de Arbeidsongevallenwet. Geldt de immuniteit bijvoorbeeld ten aanzien van de feitelijk samenwonende partner van een overleden werknemer? Velen vonden van wel, waardoor deze categorie van niet-rechthebbenden noch forfaitaire vergoeding, noch burgerlijke vergoeding zouden verkrijgen.⁴⁴ Arrest nr. 31/2001 heeft ervoor gezorgd dat niet-rechthebbenden voortaan wél een vergoeding kunnen krijgen omdat de immuniteit niet geldt ten aanzien van niet-rechthebbenden. Het Hof van Cassatie heeft dit bevestigd in een arrest van 21 mei 2002.⁴⁵

b. Arrest nr. 52/2001 van 18 april 2001

In het arrest van 18 april 2001 gebruikte het Grondwettelijk Hof precies dezelfde redenering als in zaak nr. 31/2001 (*supra*, nrs. 28-30).⁴⁶ Aldus gaf men een restrictieve invulling aan de term 'rechthebbenden' in art. 46, § 1 Arbeidsongevallenwet. Enkel de personen bedoeld in art. 12 tot 17 Arbeidsongevallenwet dienen eronder te worden begrepen. Net als in de vorige zaak hanteert het Hof een grondwetsconforme interpretatie.⁴⁷ Men geeft dus aan de term 'rechthebbenden' een zodanige invulling dat art. 46 niet strijdig is met de Grondwet.

⁴³ R. JANVIER, "Gelijke behandeling in geval van een arbeidsongeval vanuit het perspectief van het Arbitragehof" in R. JANVIER, A. VAN REGENMORTEL en V. VERVLIEET, *Het Arbitragehof en de sociale zekerheid*, Brugge, die Keure, 2003, (91) 126. Het Grondwettelijk Hof hanteert hier dus een enge interpretatie: zie V. VERVLIEET, "De immuniteit bij arbeidsongevallen en het begrip 'rechthebbenden': een *status questionis*" (noot onder Rb. Gent 21 december 2009, *R.A.B.G.* 2010, afl. 14, 943).

⁴⁴ E. DE SIMONE en M. PÉTRÉ, "De burgerrechtelijke sanctionering: immuun aan verandering?", *Soc.Kron.* 2011, afl. 10, 519.

⁴⁵ Cass. (2e k.) 21 mei 2002, *Arr.Cass.* 2002, afl. 1320, *R.W.* 2002-03, 941 en *Pas.* 2002, afl. 5-6, 1182; E. DE SIMONE en M. PÉTRÉ, "De burgerrechtelijke sanctionering: immuun aan verandering?", *Soc.Kron.* 2011, afl. 10, 519.

⁴⁶ Arbitragehof 18 april 2001, nr. 52/2001, *R.W.* 2003-04, afl. 2, 74; W. VAN EECKHOUTTE, "Arbeidsongevallen – rechtspraak. De rechtspraak van het Hof van Cassatie en het Arbitragehof m.b.t. de Arbeidsongevallenwet en de Arbeidsongevallenwet Overheidspersoneel in de periode 2001-2006" in J. PUT, D. SIMOENS en E. ANKAERT, *Ontwikkelingen van de sociale zekerheid 2001-2006. Wetgeving – Rechtspraak*, Brugge, die Keure, 2006, 483; V. VERVLIEET, "Burgerrechtelijke aansprakelijkheid voor arbeidsongevallen en beroepsziekten", *C.A.B.G.* 2008, afl. 5-6, 59.

⁴⁷ R. JANVIER, "Gelijke behandeling in geval van een arbeidsongeval vanuit het perspectief van het Arbitragehof" in R. JANVIER, A. VAN REGENMORTEL en V. VERVLIEET, *Het Arbitragehof en de sociale zekerheid*, Brugge, die Keure, 2003, (91) 127.

c. Arrest nr. 7/2008 van 17 januari 2008

Een laatste arrest in verband met een dodelijk arbeidsongeval werd gewezen in 2008. Dit is meteen het recentste arrest waarin art. 46, § 1 Arbeidsongevallenwet het voorwerp is van een toetsing aan het gelijkheidsbeginsel.

De verwijzende rechter heeft vastgesteld dat de combinatie van art. 46 Arbeidsongevallenwet met de regels inzake het regres van de *in solidum* veroordeelde schuldenaren ertoe leidt dat derden geen regres kunnen uitoefenen tegen de werkgever. Dat is alleszins het geval wanneer samenlopende fouten van de werkgever en van een derde aan de oorzaak liggen van een arbeidsongeval. De rechter vraagt aan het Grondwettelijk Hof of dit geen schending uitmaakt van art. 10 en 11 G.W. Er wordt gewezen op een vergelijking van twee situaties: (1) Een derde is samen met de werkgever aansprakelijk voor een arbeidsongeval. Hij wordt *in solidum* veroordeeld tot vergoeding van alle schade. Hij moet dus het aandeel van de schade dragen waarvoor de werkgever aansprakelijk is. (2) Dit is verschillend van de situatie waarbij een persoon door een samenlopende fout schade veroorzaakt. Hij kan immers de schade waarvoor de ander aansprakelijk is, verhalen op die persoon (overweging B.2).

Het Hof brengt andermaal de oorspronkelijke bedoeling van de wetgever in herinnering (overweging B.3.1). De maatregel waardoor bepaalde slachtoffers slechts forfaitaire – en dus geen burgerlijke – vergoedingen krijgen, schendt het proportionaliteitsbeginsel niet (overweging B.4). Ook is het niet kennelijk onredelijk dat een derde die samen met een werkgever aansprakelijk wordt gesteld voor een arbeidsongeval, geen rechtsvordering kan instellen tegen de werkgever ten belope van het deel van de schade waarvoor die laatste aansprakelijk is (overweging B.5). Het Hof blijft zich vooral baseren op het behoud van de sociale vrede en de beperking van de financiële last van werkgever, om de immunitetsregeling te rechtvaardigen. Dat is zijn immers de voornaamste doelstellingen die de wetgever voor ogen had. Wanneer de derde-aansprakelijke een rechtsvordering zou kunnen instellen tegen de werkgever voor het deel van de schade waarvoor die werkgever aansprakelijk is, komen voornoemde doelstellingen in gevaar (overweging B.6). Ook volgens dit arrest is dus een verschil in vergoedingsmogelijkheden geoorloofd.

2.1.4. Immunitet bij uitzendarbeid

Bij interimarbeid is het belangrijk te bepalen wie precies de werkgever van de uitzendkracht is. Dit is het uitzendbureau, en dus niet de werkgever van het bedrijf (de gebruiker) waar de uitzendkracht wordt tewerkgesteld.⁴⁸ De

⁴⁸ Cass. 18 november 1975, *Arr.Cass.* 1976, 351; Cass. 7 september 1979, *Arr.Cass.* 1979-80, 19; Cass. 29 april 1988, *Arr.Cass.* 1987-88, 1092; Cass. 23 december 1998, *T.G.R.* 1999, 74; D.

gebruiker en zijn aangestelden genieten dan ook geen immuniteit ingeval een uitzendkracht het slachtoffer van een arbeidsongeval is.⁴⁹ Zij worden immers gezien als 'derden'.⁵⁰ In Frankrijk daarentegen genieten zowel de werkgever-gebruiker als de terbeschikkingstellende werkgever burgerlijke immuniteit.⁵¹ In een arrest van 11 mei 2005 besliste het Grondwettelijk Hof dat het feit dat de werkgever-gebruiker geen immuniteit kan invoeren – in tegenstelling tot het uitzendbureau – geen schending is van het gelijkheidsbeginsel.⁵² Het verschil in behandeling is gerechtvaardigd door het feit dat het uitzendbureau de arbeidsongevallenverzekering moet aangaan.⁵³ De werkgever-gebruiker moet daarentegen geen verzekeringspremies betalen met betrekking tot uitzendkrachten. Bij hem is er dus geen sprake van een financiële last die moet worden gecompenseerd via burgerlijke immuniteit.

Dezelfde situatie kan naar mijn mening ook worden bekeken vanuit het standpunt van het slachtoffer. Een uitzendkracht kan de werkgever-gebruiker rechtstreeks aanspreken wanneer die laatste een arbeidsongeval veroorzaakt. Een gewone werknemer daarentegen kan zijn werkgever niet aanspreken op grond van art. 1382 e.v. B.W. In beide gevallen is het nochtans de werkgever van het bedrijf waar de slachtoffers tewerkgesteld waren, die een fout maakte. De vraag rijst waarom een uitzendkracht de werkgever-gebruiker wel civielrechtelijk kan aanspreken voor diens fout, en een gewone werknemer dit niet kan doen ten aanzien van zijn werkgever. Er lijkt immers een verschil te bestaan tussen de hoogte van de vergoedingen waarop een slachtoffer aanspraak kan maken, naargelang men al dan niet botst op de immuniteit van de werkgever van het bedrijf waar het ongeval zich voordoet. Het ziet ernaar uit dat de uitzendkracht beter beschermd is qua schadevergoeding dan de gewone werknemer.

HEYLEN, I. VERBEECK, L. VERMEULEN, I. VERREYNT en V. VERVLIET, *Socialezekerheidsrecht toegepast*, Antwerpen, Intersentia, 2011, 76; J. HUYS, "De ongrondwettigheid van artikel 46, § 1 van de Arbeidsongevallenwet van 10 april 1971: de civielrechtelijke immuniteit in de professionele risicoverzekering ter discussie", *R.W.* 1996-97, nr. 41, 1390.

⁴⁹ Gent 23 december 1998, *T.G.R.* 1999, 74; A. UYTENHOVE, "Arbeidsongevallen: rechtspraak" in D. SIMOENS en J. PUT (eds.), *Ontwikkelingen van de sociale zekerheid 1996-2001. Wetgeving – Rechtspraak*, Brugge, die Keure, 2001, 684; W. VAN EECKHOUTTE, "Arbeidsongevallen – Rechtspraak. De rechtspraak van het Hof van Cassatie en het Arbitragehof m.b.t. de Arbeidsongevallenwet en de Arbeidsongevallenwet Overheidspersoneel in de periode 2001-2006" in J. PUT, D. SIMOENS en E. ANKAERT, *Ontwikkelingen van de sociale zekerheid 2001-2006. Wetgeving – Rechtspraak*, Brugge, die Keure, 2006, (441) 485; J. VAN LANGENDONCK, J. PUT, D. SIMOENS, G. VAN LIMBERGHEN en A. VAN REGENMORTEL, *Handboek socialezekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2011, 360; M. COPPENS, *Handboek Sociaal recht*, Gent, Story Publishers, 2012, 711.

⁵⁰ D. HEYLEN, I. VERBEECK, L. VERMEULEN, I. VERREYNT en V. VERVLIET, *Socialezekerheidsrecht toegepast*, Antwerpen, Intersentia, 2011, 77.

⁵¹ V. VERVLIET, "Burgerrechtelijke aansprakelijkheid voor arbeidsongevallen en beroepsziekten", *C.A.B.G.* 2008, afl. 5-6, 83.

⁵² Arbitragehof 11 mei 2005, nr. 88/2005, A.A. 2005, afl. 2, 1119.

⁵³ D. HEYLEN, I. VERBEECK, L. VERMEULEN, I. VERREYNT en V. VERVLIET, *Socialezekerheidsrecht toegepast*, Antwerpen, Intersentia, 2011, 77.

2.1.5. Standpunten uit de Belgische rechtsleer

Het forfaitaire karakter van de vergoeding uit de arbeidsongevallen- en beroepsziekteverzekering heeft tot gevolg dat schadeposten zoals morele schade en schade aan goederen niet in aanmerking komen voor compensatie.⁵⁴ Bijgevolg botst het forfaitaire karakter op nogal wat kritiek uit de rechtsleer. VAN LANGENDONCK vindt dat werknemers-slachtoffers aanspraak moeten kunnen maken op volledige vergoeding van schade als gevolg van een arbeidsongeval.⁵⁵ Hiermee komt het historisch gegroeide forfaitaire mechanisme van het arbeidsongevallenrecht op losse schroeven te staan. In tegenstelling tot wat blijkt uit de rechtspraak, zijn een aantal auteurs het niet eens met de huidige wettelijke immuniteitsregeling. Zo vinden VAN LANGENDONCK en consorten dat een werkgever sowieso aansprakelijk moet zijn als hij door zijn fout een arbeidsongeval veroorzaakt. Zij verwijzen hierbij naar de toepassing van de burgerlijke aansprakelijkheid bij *faute inexcusable* uit het Franse recht.⁵⁶ Meer in het algemeen betwijfelen zij of de immuniteit van werkgever en werkmakker vandaag de dag nog verantwoord is. De immuniteit is immers gegrond op historische motieven.⁵⁷ Ook HUYS deelt die mening.⁵⁸

VERVLiet benadrukt dat de maatschappij zodanig is geëvolueerd dat de pijlers van het historische compromis van 1903 – waaronder de burgerlijke immuniteit – niet meer aangepast zijn aan de huidige maatschappelijke omstandigheden. Het absolute karakter van de immuniteit is in de loop der jaren afgezwakt.⁵⁹ Dat is het resultaat van de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof zelf.⁶⁰ Het Hof oordeelde immers dat de immuniteit in

⁵⁴ B. LIETAERT, “Arbeidsongevallen en zwakke weggebruiker” in X., *Arbeidsongevallen*, II, s.l., ARON, 1999, 94; L. VAN GOSSUM, “Du recours des personnes préjudiciées contre l’employeur responsable d’un accident du travail mortel” (noot onder Arbitragehof 1 maart 2001), *T.Verz.* 2001, 306-309; V. VERVLiet, *Buitencontractuele aansprakelijkheid bij professionele risico’s*, Antwerpen, Intersentia, 2007, 150; J. VAN LANGENDONCK, J. PUT, D. SIMOENS, G. VAN LIMBERGHEN en A. VAN REGENMORTEL, *Handboek socialezekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2011, 338; M. COPPENS, *Handboek Sociaal recht*, Gent, Story Publishers, 2012, 702; J. PUT en V. VERDEYEN, *Praktijkboek sociale zekerheid. Voor ondernemingen en de sociale adviseur*, Mechelen, Kluwer, 2012, 363.

⁵⁵ J. VAN LANGENDONCK, “La situation des autres pays communautaires”, *Dr.S.* 1990, 706.

⁵⁶ J. VAN LANGENDONCK, J. PUT, D. SIMOENS, G. VAN LIMBERGHEN en A. VAN REGENMORTEL, *Handboek socialezekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2011, 335.

⁵⁷ J. VAN LANGENDONCK, J. PUT, D. SIMOENS, G. VAN LIMBERGHEN en A. VAN REGENMORTEL, *Handboek socialezekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2011, 360.

⁵⁸ J. HUYS, “De ongrondwettigheid van artikel 46, § 1 van de Arbeidsongevallenwet van 10 april 1971: de civielrechtelijke immuniteit in de professionele risicoverzekering ter discussie”, *R.W.* 1996-97, nr. 41, 1390.

⁵⁹ V. VERVLiet, *Buitencontractuele aansprakelijkheid bij professionele risico’s. Betekenis en draagwijdte van de buitencontractuele aansprakelijkheid doorheen de evolutie van de professionele risicoverzekering*, Antwerpen, Intersentia, 2007, 293.

⁶⁰ V. VERVLiet, *Buitencontractuele aansprakelijkheid bij professionele risico’s. Betekenis en draagwijdte van de buitencontractuele aansprakelijkheid doorheen de evolutie van de professionele risicoverzekering*, Antwerpen, Intersentia, 2007, 294.

bepaalde gevallen niet meer houdbaar was. Bijgevolg heeft de wetgever een aantal uitzonderingen op de burgerlijke immuniteit ingeschreven in de Arbeidsongevallenwet, bv. afschaffing van de immuniteit bij trajectongevallen (art. 46, § 1, 5°). Dit kan geïnterpreteerd worden op een wijze waarbij het Hof de immuniteit ook niet meer volledig aangepast acht aan de huidige maatschappij. De vraag rijst waarom het Hof in latere arresten dan toch nog blijft uitgaan van de oorspronkelijke bedoeling van de wetgever in 1903.⁶¹ Als de constitutionele rechter met die bedoeling rekening blijft houden, wordt de immuniteitsregeling wellicht nooit helemaal afgeschaft.

LIETAERT is van mening dat het behoud van de sociale vrede nog de enige rechtvaardiging is om de werkgeversimmuniteit te handhaven.⁶²

2.2. FRANKRIJK

2.2.1. Immuniteit van de werkgever

a. Principe

Net als in België genieten werkgevers in Frankrijk een burgerlijke immuniteit. De regels hieromtrent zijn opgenomen in het vierde boek van de Franse *Code de la sécurité sociale* (CSS).⁶³ Art. L. 451-1 CSS bepaalt: “*Sous réserve des dispositions prévues aux articles L. 452-1 à L. 452-5, L. 454-1, L. 455-1, L. 455-1-1 et L. 455-2 aucune action en réparation des accidents et maladies mentionnés par le présent livre ne peut être exercée conformément au droit commun, par la victime ou ses ayants droit.*” Het Franse Hof van Cassatie heeft dit nog eens extra benadrukt in een arrest van 2007.⁶⁴

b. Uitzonderingen

Net als in het Belgische recht bestaan er in Frankrijk een aantal gevallen waar de werkgever zijn burgerlijke immuniteit verliest. Naast de fout van een derde (art. L. 454-1 CSS), de arbeidswegongevallen (art. L. 455-1 CSS) en de verkeersongevallen (art. L. 455-1-1 CSS)⁶⁵, vormen ook de opzettelijke fout en

⁶¹ Zie bijvoorbeeld Arbitragehof 1 maart 2001, nr. 31/2001, *T.Verz.* 2001, 294 (overweging B.2.1 tot en met B.2.3).

⁶² B. LIETAERT, “Burgerlijke aansprakelijkheid en zwakke weggebruiker” in X., *Arbeidsongevallen*, II, s.l., ARON, 1999, 194. Zie ook E. DE SIMONE en M. PÉTRÉ, “De burgerrechtelijke sanctivering: immuun aan verandering?”, *Soc.Kron.* 2011, 518.

⁶³ J.-P. LABORDE, *Droit de la sécurité sociale*, Parijs, Presses Universitaires de France, 2005, 327; P. MORVAN, *Droit de la protection sociale*, Parijs, LexisNexis, 2005, 76; J.-P. CHAUCHARD, *Droit de la sécurité sociale*, Parijs, L.G.D.J. Lextenso éditions, 2010, 465.

⁶⁴ Cass. civ. 22 februari 2007, *Bull.* 2007, II, nr. 53.

⁶⁵ Bij verkeersongevallen werd de immuniteit opgeheven als gevolg van het feit dat ongeveer de helft van de arbeidsongevallen gekwalificeerd kon worden als ‘verkeersongeval’: zie P. MORVAN, *Droit de la protection sociale*, Parijs, LexisNexis, 2005, 76.

de onverschoonbare fout van de werkgever uitzonderingen op de immuniteit. Deze twee laatste worden hieronder uitvoeriger besproken.

b.1. Opzettelijke fout

Indien het arbeidsongeval te wijten is aan een opzettelijke fout van de werkgever of zijn aangestelde, mag het slachtoffer eveneens schadevergoeding eisen op basis van het gemeen recht. Dit geldt weliswaar enkel wanneer de schade nog niet volledig gedekt is door toepassing van de regels uit de CSS (art. L. 452-5 CSS). De werkgever dient wetens en willens gehandeld te hebben opdat er sprake kan zijn van opzet.⁶⁶ Deze regeling strookt met het Belgische art. 46, § 1, 1° Arbeidsongevallenwet.

b.2. Onverschoonbare fout

Een werkgever is bovendien civielrechtelijk aansprakelijk, indien hij zich schuldig maakt aan een onverschoonbare fout (*'faute inexcusable'*) (art. L. 452-1 CSS). Een onverschoonbare fout houdt het midden tussen opzet en zware fout.⁶⁷ In 1941 formuleerde het Franse Hof van Cassatie een definitie van de onverschoonbare fout: *"une faute d'une exceptionnelle gravité, dérivant d'un acte ou d'une omission volontaire, de la conscience du danger que devait en savoir son auteur, de l'absence de toute cause justificative et se distinguant par le défaut d'un élément intentionnel"*.⁶⁸ Het bleek echter slechts uitzonderlijk mogelijk om aan die definitie te voldoen, zodat slechts enkele slachtoffers een bijkomende vergoeding konden krijgen.⁶⁹ Vandaar dat het Hof die definitie later heeft herzien. Zo hanteerde de *Cour de cassation* in 2002 een nieuwe invulling van de *faute inexcusable* voor wat betreft de beroepsziekten. Dit wordt besproken in de afdeling over beroepsziekten (*infra*, nr. 59).

Het gevolg is dat het slachtoffer van het professionele risico een bijkomende vergoeding (in de vorm van een verhoogde rente of kapitaal) kan verkrijgen bovenop de tussenkomst van de professionele risico-verzekeraar. Hierdoor wordt ook bepaalde morele schade gecompenseerd.⁷⁰ Men heeft dus recht op een bedrag dat hoger ligt dan dat van de normale forfaitaire vergoeding. De

⁶⁶ J.-P. CHAUCHARD, *Droit de la sécurité sociale*, Parijs, L.G.D.J. Lextenso éditions, 2010, 482.

⁶⁷ V. VERVLIET, *Buitencontractuele aansprakelijkheid bij professionele risico's. Betekenis en draagwijdte van de buitencontractuele aansprakelijkheid doorheen de evolutie van de professionele risicoverzekering*, Antwerpen, Intersentia, 2007, 289.

⁶⁸ Cass. chambres réunies 15 juillet 1941, *JCP* 1/41, nr. 705; M. GRASER, O. MANAOUIL en O. JARDE, "La faute inexcusable de l'employeur dans la réparation des accidents du travail et des maladies professionnelles", *Médecine & Droit* 2004, 133-141. Zie ook de bijlage: Jaarverslag Cour de cassation, 2009, *La refonte du régime de la faute inexcusable de l'employeur*.

⁶⁹ Zie bijlage: Jaarverslag Cour de cassation, 2009, derde deel, *La refonte du régime de la faute inexcusable de l'employeur*.

⁷⁰ A. VAN REGENMORTEL en V. VERVLIET, "Aansprakelijkheid van de werkgever, zijn lasthebbers en/of aangestelden voor ongevallen en ziekten binnen het bedrijf" in R. JANVIER, A. VAN REGENMORTEL en V. VERVLIET (eds.), *Actuele problemen van het socialezekerheidsrecht*, Brugge, die Keure, 2003, (99) 122 (zie voetnoot 98).

verhoging van de rente is afhankelijk van de ernst van de *faute inexcusable*.⁷¹ Die verhoging mag op zich niet het bedrag van de forfaitaire vergoeding overschrijden (art. L. 452-2 CSS). Het slachtoffer kan eisen dat de werkgever hem vergoedt voor de geleden fysieke en morele schade en voor het verlies van de mogelijkheid om promotie te krijgen (art. L. 452-3 CSS).

Merkwaardig genoeg spreken rechtsgeleerden elkaar tegen voor wat betreft de gevolgen van een onverschoonbare fout. Zo stelt CHAUCHARD dat in geval van onverschoonbare fout, de schade integraal wordt vergoed. Ook de Belgische auteurs VAN REGENMORTEL en VERVLIIET lijken hiervan uit te gaan.⁷² Anderen – bijvoorbeeld TABUTEAU en MEYER – spreken daarentegen slechts van een ‘verhoging’ van de forfaitaire vergoeding.⁷³ Ook MORVAN spreekt van “*une réparation plus que forfaitaire mais moins qu'intégrale*”.⁷⁴ Zelfs al beging de werkgever een onverschoonbare fout, dan nog kan geen aanspraak worden gemaakt op een vergoeding van alle schadeposten. Zo kunnen de kosten voor bijstand van een derde en aanpassingen aan de wagen niet worden gecompenseerd door de verhoogde forfaitaire vergoeding. Gelet op de bewoordingen van de wettekst, dienen deze laatste drie auteurs te worden bijgetreden. Art. L. 452-1 en L. 452-2 CSS bepalen enkel dat de vergoeding hoger dient te liggen dan het normale forfaitaire bedrag. Het zegt niets over een vordering op grond van het gemeen recht. Bijgevolg kan hier nauwelijks sprake zijn van een volledige compensatie van alle schadeposten. In het tegenovergestelde geval had de wetgever allicht gewoon verwezen naar het gemeen aansprakelijkheidsrecht, zoals het bv. doet in art. L. 452-5, eerste lid CSS. Weliswaar is het uiteraard mogelijk dat de verhoogde vergoeding *de facto* de schade integraal vergoedt, maar dit is niet *per se* altijd het geval.

2.2.2. Immuniteit van de werkmaker

De immuniteit van een werkmaker loopt grotendeels gelijk met die van de werkgever. Ook hier valt dus de immuniteit weg in geval van opzettelijke fout.⁷⁵ Een werkmaker kan zich echter niet schuldig maken aan een onverschoonbare fout.⁷⁶

⁷¹ A. VAN REGENMORTEL en V. VERVLIIET, “Aansprakelijkheid van de werkgever, zijn lasthebbers en/of aangestelden voor ongevallen en ziekten binnen het bedrijf” in R. JANVIER, A. VAN REGENMORTEL en V. VERVLIIET (eds.), *Actuele problemen van het socialezekerheidsrecht*, Brugge, die Keure, 2003, (99) 122 (zie voetnoot 98).

⁷² J.-P. CHAUCHARD, *Droit de la sécurité sociale*, Parijs, L.G.D.J. Lextenso éditions, 2010, 427.

⁷³ F. MEYER, “La problématique de la réparation intégrale”, *Dr.S.* 1990, 722; D. TABUTEAU, “Vers une réparation intégrale des accidents du travail et des maladies professionnelles?”, *Dr.S.* 2001, 304.

⁷⁴ P. MORVAN, *Droit de la protection sociale*, Parijs, LexisNexis, 2011, 173.

⁷⁵ J.-J. DUPEYROUX, M. BORGETTO, R. LAFORE en R. RUELLAN, *Droit de la sécurité sociale*, Parijs, Dalloz, 2005, 671.

⁷⁶ J.-J. DUPEYROUX, M. BORGETTO, R. LAFORE en R. RUELLAN, *Droit de la sécurité sociale*, Parijs, Dalloz, 2005, 676.

Het dient te worden opgemerkt dat ingeval de werkmakker het ongeval veroorzaakt, men ook de werkgever nog kan aanspreken op basis van art. 1384, 5° *Code Civil*.⁷⁷

2.2.3. Grondwettigheid van het verschil in de slachtoffervergoeding?

a. Rechtspraak van de *Conseil constitutionnel*

De artikelen L. 451-1, L. 452-1 en L. 452-5 werden aan het Franse Grondwettelijk Hof (*Conseil Constitutionnel*) voorgelegd om een uitspraak te bekomen over de eventuele strijdigheid met de Franse Grondwet.⁷⁸ De huidige regeling laat niet altijd toe om een integrale schadevergoeding te verkrijgen bij arbeidsongevallen, zelfs niet indien de werkgever een (onopzettelijke) fout begaat. Wanneer een onverschoonbare fout van de werkgever aan de oorzaak van het voorval ligt, is een verhoogde schadevergoeding mogelijk. Deze is echter geen integrale schadevergoeding. De verzoekers voeren aan dat deze rechtsregels in strijd zijn met het grondwettelijke gelijkheidsbeginsel en de *Déclaration des droits de l'homme et du citoyen* (overweging 7 van het arrest), alsook met het aansprakelijkheidsprincipe.

De *Conseil* zegt dat de afwijking van de gemeenrechtelijke foutaansprakelijkheid in direct verband staat met de doelstelling van het vierde boek in de CSS (overweging 15).

Bij afwezigheid van *faute inexcusable* is de werkgever immuun en is de vergoeding beperkt tot een forfaitair bedrag. Dit laatste compenseert het inkomensverlies of de ongeschiktheid dat het ingetreden professionele risico als gevolg heeft. Het slachtoffer kan in dat geval geen uitzondering op de immuniteit claimen. Volgens de *Conseil constitutionnel* vormt dit geen disproportionele beperking van de nagestreefde objectieve doelstellingen van algemeen belang (overweging 16). Indien daarentegen wel een onverschoonbare fout voorhanden is, kan het slachtoffer een hogere vergoeding of hogere rente krijgen. Die verhoging wordt bepaald afhankelijk van het inkomensverlies of de graad van ongeschiktheid van het slachtoffer. Er is echter wel een plafond. Dat plafond vormt volgens de *Conseil* geen onevenredige beperking van de rechten van slachtoffers van een ingetreden professioneel risico (overweging 17).

Ten slotte is art. L. 452-3 CSS bij onverschoonbare fout van de werkgever geen belemmering om vergoeding te eisen voor alle schade die niet valt onder boek IV van het CSS (overweging 18).

Uiteindelijk beslist de constitutionele rechter uit al het voorgaande dat er geen schending is van het aansprakelijkheidsprincipe, noch van het gelijkheidsbeginsel en evenmin van de door de Grondwet gewaarborgde

⁷⁷ J.-P. CHAUCHARD, *Droit de la sécurité sociale*, Parijs, L.G.D.J. Lextenso éditions, 2010, 492.

⁷⁸ Cons. const. 18 juin 2010, N° 2010-8 QPC, *Journal officiel* 19 juin 2010, 11149.

vrijheden. Art. L. 451-1 en art. L. 452-2 tot en met L. 452-5 CSS zijn dus in overeenstemming met de Franse Grondwet.⁷⁹

Een tweede arrest betrof de vraag of er sprake is van discriminatie tussen de gewone arbeidsongevallenregeling en het bijzondere regime van arbeidsongevallen van mariniers.⁸⁰ Die bijzondere regeling voorziet namelijk niet in een bijkomende vergoeding voor het geval de werkgever zich schuldig maakt aan een onverschoonbare fout. Een marinier krijgt dus een lagere vergoeding in vergelijking met een slachtoffer dat ressorteert onder het gewone regime van arbeidsongevallen. De verzoeker meent daarom dat art. L. 412-8, 8° CSS en art. L. 413-12, 2° CSS in strijd zijn met het gelijkheidsbeginsel en het aansprakelijkheidsprincipe. Het Franse Grondwettelijk Hof bevestigt inderdaad dat het toepassingsgebied van de CSS-bepalingen over onverschoonbare fout beperkt is en het bijzondere regime van mariniers niet dekt. Het Hof onderzoekt waarom de wetgever deze verschillende behandeling heeft gecreëerd. Mariniers oefenen hun functie uit in zeer specifieke omstandigheden. Zij zijn onderworpen aan risico's die zich niet voordoen in het gewone regime. Vandaar dat de wetgever op rechtvaardige wijze kon voorzien in verschillende regimes. Om deze reden concludeert het Hof dat er geen schending is van het gelijkheidsbeginsel. De drijfveer om tot niet-discriminatie te besluiten lijkt hier dus te liggen in het feit dat het gaat om twee verschillende situaties. Verschillende situaties mogen verschillend worden behandeld, waardoor hier dus terecht geen sprake is van discriminatie. De *Conseil constitutionnel* heeft naar mijn mening dus correct geoordeeld.

Uit de analyse van deze Franse arresten kunnen een aantal conclusies worden getrokken. Ten eerste lijkt het erop dat de kwestie die dit werk behandelt sterker aanwezig is in de Belgische rechtspraak dan in de Franse. Getuige hiervan is het verschil in de hoeveelheid arresten. Zoals hierboven bleek, is er in Frankrijk heel wat minder relevante rechtspraak dan in ons land. Dit noopt ertoe hiervoor een verklaring te zoeken. Ten tweede zijn de beslissingen van beide constitutionele hoven gelijklopend. Zowel het Belgische Grondwettelijk Hof als de Franse *Conseil Constitutionnel* beslisten consequent dat de huidige vergoedingsregeling geen discriminatie uitmaakt. Dit is opmerkelijk, aangezien toch een aantal auteurs het erover eens zijn dat de situatie onhoudbaar is vanwege een ongerechtvaardigd verschil in behandeling. Ten derde dient te worden vermeld dat de redeneringen van de *Conseil constitutionnel* jammer genoeg weinig elementen bevatten die interessant zijn voor België.

⁷⁹ CHAUCHARD lijkt het niet eens te zijn met deze beslissing. Dit blijkt althans impliciet uit zijn korte bespreking van het arrest: zie J.-P. CHAUCHARD, *Droit de la sécurité sociale*, Parijs, L.G.D.J. Lextenso éditions, 2010, 465 (voetnoot 1).

⁸⁰ Cons. const. 6 mai 2011, N° 2011-127 QPC, *Journal officiel* 7 mai 2011, 7851.

b. Standpunten uit de rechtsleer

In de Franse rechtsleer gaan er stemmen op die de huidige regeling discriminatoir vinden. Zo beweert professor LYON-CAEN dat de slachtoffers van een arbeidsongeval ook het slachtoffer zijn van een discriminatie. Twee van zijn kritieken zijn hier relevant. Ten eerste is er, in tegenstelling tot het gemeen recht, geen vergoeding in verhouding tot de graad van ernst van de geleden schade. De band van evenredigheid tussen schade en vergoeding ontbreekt dus nog steeds in het arbeidsongevallenrecht. Het slachtoffer wordt enkel vergoed voor het verlies van verdienvermogen. Hij kan daarentegen geen compensatie vragen voor het feit dat hij bv. door het ongeval niet meer in aanmerking komt voor een promotie. De vergoeding houdt dus enkel rekening met de ‘mens als werkmachine’⁸¹ en niet met moraliteit. Hier duikt weer het verschil op met personen die wel een burgerlijke vordering kunnen instellen. Deze laatsten hebben immers de mogelijkheid om integraal te worden vergoed.⁸² Professor SAINT-JOURS deelt die mening.⁸³ Ook MILET pleit voor een integrale schadeloosstelling.⁸⁴

Ten tweede voert LYON-CAEN aan dat het wettelijke systeem op zich discriminatoir is omdat de slachtoffervergoeding varieert naargelang van de hoedanigheid van de veroorzaker van het arbeidsongeval. Het klopt inderdaad dat de vergoeding hoger ligt in geval van onverschoonbare fout (*faute inexcusable*) van de werkgever. Hij illustreert dit met een treffend voorbeeld: iemand die een arm moet laten amputeren als gevolg van een arbeidsongeval, riskeert een lagere vergoeding te krijgen dan iemand die slechts een vingerkootje laat wegnemen.⁸⁵ Dit doet zich voor indien de werkgever in het eerste geval geen onverschoonbare fout beging, terwijl dat in het tweede geval wel zo was. Terecht benadrukt hij hiermee wederom dat de vergoeding in verhouding dient te staan tot de geleden schade. Daarnaast bekritiseert hij dat het slachtoffer van een arbeidswegongeval wel adequaat wordt vergoed in vergelijking met een slachtoffer van een arbeidsongeval *sensu stricto*. Zoals vermeld, is dit laatste reeds verschillende malen aangekaart bij het Grondwettelijk Hof in België.

Ten derde klaagt hij het feit aan dat enkel het slachtoffer zelf een vergoeding kan eisen, tenzij bij dodelijke arbeidsongevallen.

Ook professor LABORDE is er zich van bewust dat de positie van het slachtoffer van een arbeidsongeval minder gunstig is dan wanneer het gemeen recht van

⁸¹ Zie ook F. MEYER, “La problématique de la réparation intégrale”, *Dr.S.* 1990, 718.

⁸² G. LYON-CAEN, “Les victimes d’accidents du travail, victimes aussi d’une discrimination”, *Dr.S.* 1990, 738.

⁸³ Y. SAINT-JOURS, “Les lacunes de la législation des accidents du travail”, *Dr.S.* 1990, 693.

⁸⁴ L. MILET, “Les voies de la réparation intégrale des accidents du travail et des maladies professionnelles”, *Dr.S.* 2002, 841.

⁸⁵ G. LYON-CAEN, “Les victimes d’accidents du travail, victimes aussi d’une discrimination”, *Dr.S.* 1990, 738.

toepassing is.⁸⁶ Hij stelt: “*Est-il bien raisonnable que l'accidenté du travail puisse être aujourd'hui moins bien traité que l'accidenté de la circulation?*”⁸⁷ Hiermee verklaart hij niet akkoord te zijn met de slechte behandeling van het slachtoffer van een arbeidsongeval *sensu stricto* in vergelijking met die van een verkeersongeval. Meer in het algemeen betwijfelt hij de houdbaarheid van de forfaitaire vergoeding. Dat de arbeidsongevallenverzekering forfaitaire vergoedingen uitbetaalt, is het gevolg van een politiek compromis. Het geldt als de tegenhanger van het feit dat het slachtoffer geen fout dient te bewijzen. LABORDE meent dat de *ratio* van dat compromis vandaag geen steek meer houdt.⁸⁸

Diezelfde argumentering zou overigens ook opgaan in België. Ook bij ons was het wettelijk forfait bedoeld als ‘ruil’ voor het wegvallen van de bewijsplicht inzake fout. Dit werd opgenomen in het historische compromis van 1903.⁸⁹ Men kwam overeen om noch de fout van de werkgever, noch de fout van het slachtoffer in aanmerking te nemen.⁹⁰

Net als in België baseren ook een aantal Franse juristen hun standpunt op het feit dat de huidige regeling onaangepast is aan de gewijzigde maatschappelijke omstandigheden: “*Le cadre de la législation des AT et les principes qui la gouvernent sont inadaptés à certaines évolutions (...)*”.⁹¹ De onderliggende drijfveren van het Franse historische compromis van 1898 moeten dus – net als in ons land – worden herzien.⁹²

2.3. EVALUATIE VAN DE RECHTSVERGELIJKING

Bij de analyse van relevante rechtspraak uit België en Frankrijk valt vooreerst het verschil op qua hoeveelheid uitspraken. Het Belgische Grondwettelijk Hof heeft acht arresten gewezen. Hier dienen overigens nog twee arresten betreffende overheidspersoneel bij te worden geteld, hoewel deze zaken hier niet besproken worden.⁹³ De Franse *Conseil constitutionnel* houdt het daarentegen op twee arresten. Hoewel men voorzichtig moet zijn met al te veel conclusies te trekken uit schaarse rechtspraak, kan dit naar mijn mening geen toeval zijn. Hoe dient dit verschil in hoeveelheid rechtspraak dan te worden beoordeeld? Een hypothese is dat de wettelijke regeling in Frankrijk minder

⁸⁶ J.-P. LABORDE, *Droit de la sécurité sociale*, Parijs, Presses Universitaires de France, 2005, 352.

⁸⁷ J.-P. LABORDE, *Droit de la sécurité sociale*, Parijs, Presses Universitaires de France, 2005, 35-36.

⁸⁸ J.-P. LABORDE, *Droit de la sécurité sociale*, Parijs, Presses Universitaires de France, 2005, 35.

⁸⁹ V. VERVLIET, *Buitencontractuele aansprakelijkheid bij professionele risico's*, Antwerpen, Intersentia, 2007, 147.

⁹⁰ J. VAN LANGENDONCK, J. PUT, D. SIMOENS, G. VAN LIMBERGHEN en A. VAN REGENMORTEL, *Handboek socialezekerheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2011, 334.

⁹¹ M. ROYEZ, “Propositions d'évolution de la réparation”, *Dr.S.* 1990, 736.

⁹² Terwijl België moest wachten tot 1903, had Frankrijk reeds een compromis in 1898: Y. SAINT-YOURS, N. ALVAREZ, I. VACARIE, *Traité de sécurité sociale*, Parijs, L.G.D.J., 1982, 12.

⁹³ E. DE SIMONE en M. PÉTRÉ, “De burgerrechtelijke sanctiëring: immuun aan verandering?”, *Soc.Kron.* 2011, afl. 10, 519.

discriminatieproblemen met zich meebrengt dan in België. Hoe minder discriminaties, des te schaarser het aantal zaken voor het constitutionele hof. Daarom dient te worden gekeken naar welke verschillen te merken zijn tussen beide systemen. Dit is uiteraard de *faute inexcusable*. Als de onverschoonbare fout zorgt voor minder discriminatoire situaties in Frankrijk, is dit een mogelijke piste voor overname in België.

Ondanks het verschil in hoeveelheid rechtspraak, beslisten zowel het Grondwettelijk Hof als de *Conseil constitutionnel* dat de immunitetsregeling grondwettig is. Het gaat dus om een juridisch aanvaardbaar mechanisme. Dit moet steeds in het achterhoofd worden gehouden bij het voorstellen van wettelijke verbeteringen.

Ten slotte valt op dat het Grondwettelijk Hof zich telkens baseert op het historische compromis van 1903. Dat is logisch, aangezien daaruit de bedoeling van de wetgever blijkt. Nadelig is wel dat het Hof uiteraard niet gaat onderzoeken of de grondslagen van dat compromis vandaag nog houdbaar zijn. Volgens een aantal auteurs althans zijn de grondslagen verouderd. Hoe dan ook verwijst het Hof systematisch naar het tweeledige doel van het vergoedingssysteem bij arbeidsongevallen: enerzijds beoogde de wetgever de sociale vrede binnen de onderneming te handhaven en anderzijds diende de financiële last van de werkgever te worden beperkt.⁹⁴

3. DISCRIMINATIE ALS GEVOLG VAN IMMUNITEIT BIJ BEROEPSZIEKTEN

3.1. BELGIË

3.1.1. Immunitet bij beroepsziekten: wettelijke regeling

Net als bij de arbeidsongevallen voorziet men ook bij beroepsziekten een aantal uitzonderingen op de burgerlijke immunitet.⁹⁵ Bij beroepsziekten valt de burgerlijke immunitet weg in drie gevallen: (1) wanneer het ondernemingshoofd de ziekte opzettelijk veroorzaakt (art. 51, § 1, 1° Beroepsziektenwet); (2) ingeval een derde de beroepsziekte veroorzaakt (art. 51, § 1, 2° Beroepsziektenwet); en (3) ingeval een werkmaker de beroepsziekte opzettelijk veroorzaakt (art. 51, § 1, 3° Beroepsziektenwet).

⁹⁴ W. VAN EECKHOUTTE, “Arbeidsongevallen – Rechtspraak. De rechtspraak van het Hof van Cassatie en het Arbitragehof m.b.t. de Arbeidsongevallenwet en de Arbeidsongevallenwet Overheidspersoneel in de periode 2001-2006” in J. PUT, D. SIMOENS en E. ANKAERT, *Ontwikkelingen van de sociale zekerheid 2001-2006. Wetgeving – Rechtspraak*, Brugge, die Keure, 2006, (441) 482; E. DE SIMONE en M. PÉTRÉ, “De burgerrechtelijke sanctionering: immuun aan verandering?”, *Soc.Kron.* 2011, afl. 10, 520.

⁹⁵ P. DELOOZ en D. KREIT, *Les maladies professionnelles*, Brussel, Larcier, 2009, 188 en 189.

3.1.2. *Onverschoonbare fout bij beroepsziekten?*

Ook hier vormt een onverschoonbare fout (*'faute inexclusable'*) geen uitzondering op de principiële immuniteit. In 2004 diende Muriel GERKENS nochtans een wetsvoorstel in om de onverschoonbare fout op te nemen in de tekst van art. 51 Beroepsziektenwet. Deze fout werd gedefinieerd als elke nalatigheid van de werkgever ten aanzien van zijn veiligheidsverplichting die voortvloeit uit de arbeidsovereenkomst met de werknemer. De werkgever zou een onverschoonbare fout begaan indien hij geen voorzorgsmaatregelen neemt terwijl hij wist of diende te weten dat er gevaar voor blootstelling was. Het voorstel was ingegeven vanuit het doel om een einde te stellen aan de immuniteit van de werkgever die bewust de gezondheid van zijn werknemers in gevaar brengt. Uiteindelijk werd geen gevolg gegeven aan dit wetsvoorstel.⁹⁶

3.2. FRANKRIJK

3.2.1. *Analogie met arbeidsongevallen*

In België heeft de wetgever de professionele risico's gespreid over de Arbeidsongevallenwet en de Beroepsziektenwet. Bijgevolg bestaat er in België een verschil tussen beide qua immuniteit.⁹⁷ De Franse wetgever heeft daarentegen zowel de arbeidsongevallen als de beroepsziekten geregeld in één enkele wet: de CSS. Dit heeft tot gevolg dat de bespreking van de burgerlijke immuniteit bij arbeidsongevallen ook van toepassing is op beroepsziekten. Daardoor gelden hier *mutatis mutandis* ook de opmerkingen bij het arrest van de *Conseil constitutionnel* van 18 juni 2010.

3.2.2. *Onverschoonbare fout bij beroepsziekten*

Het Franse Hof van Cassatie heeft de deur open gezet voor een invoering van de onverschoonbare fout in het kader van de beroepsziektenregeling. Zoals vermeld gaf het Hof in 1941 een definitie van *faute inexcusable*. Voor wat betreft de beroepsziekten, is deze definitie herzien in een arrest van 2002. Voortaan doet een onverschoonbare fout zich voor wanneer de werkgever zijn veiligheidsverplichtingen niet nakomt.⁹⁸ De *Cour de cassation* zegt: "*En vertu du contrat de travail, l'employeur est tenu envers le salarié d'une obligation de sécurité de résultat (...). Le manquement à cette obligation a le caractère d'une faute inexcusable, au sens de l'article L. 452-1 du code de la sécurité*

⁹⁶ *Parl.St.* Kamer 19 juli 2004, 2003-2004, nr. 51, 1292/001, 2349; P. DELOOZ en D. KREIT, *Les maladies professionnelles*, Brussel, Larcier, 2009, 189.

⁹⁷ Zoals vermeld, kan het slachtoffer de immuniteit bij beroepsziekten slechts in drie gevallen doorprikken. Bij arbeidsongevallen bestaan daarentegen een achttal uitzonderingen op de immuniteit.

⁹⁸ E. DE SIMONE en M. PÉTRÉ, "De burgerrechtelijke sanctiëring: immuun aan verandering?", *Soc.Kron.* 2011, afl. 10, 523.

sociale (...)”. Uit die bewoordingen blijkt dat de veiligheidsverplichting van de werkgever een resultaatsverbintenis vormt.⁹⁹ De werkgever is aansprakelijk wanneer hij zich bewust was van het gevaar waaraan hij zijn werknemers blootstelde, en desondanks geen maatregelen nam die noodzakelijk waren om een beroepsziekte te voorkomen.¹⁰⁰

Ten slotte dient nog te worden opgemerkt dat een werkgever zich kan verzekeren tegen onverschoonbare fouten in zijn hoofd en in hoofd van zijn aangestelden (cf. art. L. 452-4 CSS).¹⁰¹ Vandaar dat de Franse verzekeraars vrezen dat zij moeten opdraaien voor de onverschoonbare fouten van werkgevers.¹⁰²

3.3. EVALUATIE VAN DE RECHTSVERGELIJKING

Zowel in België als in Frankrijk is er nauwelijks rechtspraak te vinden over een grondwettelijke toetsing van de immuniteit bij beroepsziekten. Aan Belgische zijde kan dit mijns inziens eenvoudig worden verklaard. Art. 51 Beroepsziektenwet voorziet enkel uitzonderingen op de immuniteit indien het slachtoffer opzet kan aantonen. Een bewijs leveren van opzet bij beroepsziekten, is echter moeilijk. In de praktijk is het dan ook slechts zelden mogelijk om de immuniteit bij beroepsziekten omzeilen. Bijgevolg ontstaan er nauwelijks discriminaties. De groep personen die de immuniteit kunnen omzeilen, is immers te klein. Bijgevolg is er geen rechtspraak van het Grondwettelijk Hof hieromtrent.

4. AANPAK VAN DE HUIDIGE VERGOEDINGSPROBLEMATIEK IN BELGIË

Hoewel uit de analyse van rechtspraak bleek dat de immuniteitsregelingen in België en Frankrijk de grondwettigheidstoets doorstaan, zijn veel rechtsgeleerden het erover eens dat verandering nodig is. Het kan inderdaad

⁹⁹ Cass. soc. 28 février 2002, *Dr.S.* 2002, 447; Cass. soc. 11 avril 2002, *Le Dalloz* 2002, 2215, noot Y. Saint-Yours en *Le Dalloz* 2002, 1697, noot X. Prétot; A. VAN REGENMORTEL en V. VERVLIIET, “Aansprakelijkheid van de werkgever, zijn lasthebbers en/of aangestelden voor ongevallen en ziekten binnen het bedrijf” in R. JANVIER, A. VAN REGENMORTEL en V. VERVLIIET (eds.), *Actuele problemen van het socialezekerheidsrecht*, Brugge, die Keure, 2003, (99) 123; M. BABIN en N. PICHON, “Obligation de sécurité et faute inexcusable de l’employeur”, *Dr.S.* 2002, 836.

¹⁰⁰ Cass. soc. 28 février 2002, *Dr.S.* 2002, 447.

¹⁰¹ A. VAN REGENMORTEL en V. VERVLIIET, “Aansprakelijkheid van de werkgever, zijn lasthebbers en/of aangestelden voor ongevallen en ziekten binnen het bedrijf” in R. JANVIER, A. VAN REGENMORTEL en V. VERVLIIET (eds.), *Actuele problemen van het socialezekerheidsrecht*, Brugge, die Keure, 2003, (99) 122 (voetnoot 98).

¹⁰² A. VAN REGENMORTEL en V. VERVLIIET, “Aansprakelijkheid van de werkgever, zijn lasthebbers en/of aangestelden voor ongevallen en ziekten binnen het bedrijf” in R. JANVIER, A. VAN REGENMORTEL en V. VERVLIIET (eds.), *Actuele problemen van het socialezekerheidsrecht*, Brugge, die Keure, 2003, (99) 123.

niet worden ontkend dat er controverse bestaat rond de huidige regeling. Het meest frappante is mijns inziens het verschil in behandeling tussen het slachtoffer van een arbeidsongeval *sensu stricto* en het slachtoffer van een trajectongeval. Het is dan ook niet verwonderlijk dat dit fenomeen in drie arresten aan bod kwam.¹⁰³ Vandaar dient te worden nagegaan hoe de wetgever de Belgische immuniteitsregeling zou kunnen verbeteren.¹⁰⁴

4.1. EVENTUEEL OVERNAME VAN EEN FRANS MECHANISME: DE ONVERSCOONBARE FOUT

Op basis van het rechtsvergelijkende luik van dit werk, dient in eerste instantie een oplossing te worden gezocht in het Franse recht. De drijfveer voor een overname uit Frankrijk bestaat erin dat de schaarse Franse rechtspraak doet vermoeden dat de immuniteit er voor heel wat minder problemen zorgt. De volgende oplossing zou kunnen worden voorgesteld: het behoud van de burgerrechtelijke immuniteit, met overname van de *faute excusable* uit Frankrijk.

Gelet op de huidige Franse wetgeving, zou het nieuwe vergoedingsmechanisme er dan concreet uitzien als volgt. Het slachtoffer dient aan te tonen dat hij gedurende de uitoefening van zijn beroepsactiviteit werd blootgesteld aan een gevaar. Verder moet hij bewijzen dat de werkgever op de hoogte was van dat gevaar en desondanks geen maatregelen nam om ongevallen of ziekten te voorkomen.¹⁰⁵ Het volstaat om aan te tonen dat de werkgever het had moeten weten.¹⁰⁶ Met andere woorden, het slachtoffer dient te bewijzen dat de werkgever te kwader trouw was en heeft nagelaten om zijn werknemers in veiligheid te houden.

Wanneer het slachtoffer voornoemde elementen kan aantonen, maakt hij aanspraak op een bijkomende vergoeding bovenop de forfaitaire vergoeding vanwege de arbeidsongevallen- en beroepsziektenverzekeraar. De bijkomende vergoeding wordt rechtstreeks uitbetaald door de professionele risicoverzekeraar, die nadien regres uitoefent op de werkgever (cf. art. L. 452-3, laatste lid CSS: “*La réparation de ces préjudices est versée directement aux bénéficiaires par la caisse qui en récupère le montant auprès de l’employeur*”). Deze bijkomende vergoeding kan verschillende vormen

¹⁰³ Arbitragehof 16 januari 1997, nr. 3/97, R.W. 1996-97, 1391; Arbitragehof 13 maart 2002, nr. 47/2002, R.W. 2003-04, afl. 8, 314; Arbitragehof 9 juni 2004, nr. 102/2004, A.A. 2004, afl. 1, 233.

¹⁰⁴ Zolang het Grondwettelijk Hof de huidige immuniteitsregeling redelijk en verantwoord vindt in het licht van het gelijkheidsbeginsel, heeft de wetgever echter weinig *incentives* om de regeling aan te passen. Immers, juridisch gezien is de immuniteit geoorloofd. De vraag rijst waarom het parlement dan nog zou ingrijpen. De enige drijfveer om toch actie te ondernemen lijkt te liggen in het feit dat de wetgever kan beslissen dat de huidige regeling maatschappelijk niet meer aanvaardbaar is. Echter, het parlement schiet mijns inziens pas in actie wanneer het Grondwettelijk Hof besluit tot ongrondwettigheid van de burgerrechtelijke immuniteit.

¹⁰⁵ Cass. soc. 28 février 2002, Dr.S. 2002, 447.

¹⁰⁶ Op dit vlak onderscheidt de onverschoonbare fout zich van de opzettelijke fout (*faute intentionnelle*).

aannemen. Ten eerste kan het gaan om een verhoging van de rente (cf. art. L. 452-2, derde lid CSS). Ten tweede kan men in de vorm van kapitaal een vergoeding bekomen voor bepaalde schadeposten die niet zijn gedekt door de forfaitaire vergoedingsregeling. De Franse *Code de la sécurité sociale* somt deze schadeposten limitatief op in art. L. 452-3, eerste lid. Het gaat onder andere om een vergoeding van fysiek of mentaal leed dat het gevolg is van het professionele risico. In geval van een arbeidsongeval met de dood tot gevolg, kunnen de rechthebbenden van het slachtoffer vergoed worden voor hun morele schade (art. L. 452-3, tweede lid CSS).

De vraag rijst wat de gevolgen van die nieuwe regeling kunnen zijn. Als voorbeeld wordt hier de verschillende vergoeding van arbeidsongevallen *sensu stricto* en arbeidswegongevallen genomen. Zoals blijkt uit art. 46, § 1 Arbeidsongevallenwet, kunnen enkel de slachtoffers van trajectongevallen aanspraak maken op volledige vergoeding. Slachtoffers van arbeidsongevallen *sensu stricto* botsen daarentegen op de burgerlijke immuniteit. Welnu, door de onverschoonbare fout in te voeren creëert de wetgever een extra uitzondering op de immuniteit. De slachtoffers van arbeidsongevallen *sensu stricto* hebben dus een extra kans om een integrale vergoeding te bekomen, mits zij een onverschoonbare fout kunnen aantonen. Aldus vergroot de groep slachtoffers die de burgerrechtelijke immuniteit doorprikken. Daardoor verkleint het aantal gevallen waarbij slachtoffers van arbeidsongevallen *sensu stricto* worden gediscrimineerd. Er is immers een betere gelijkschakeling van de hoogte van de vergoedingen. De invoering van de onverschoonbare fout zorgt aldus voor een afzwakking van de werkgeversimmuniteit.

Het grote voordeel van deze nieuwe regeling kan als volgt worden beschreven. De werkgever riskeert een sanctie wanneer hij zich niet houdt aan de resultaatsverbintenis om zijn werknemers te vrijwaren van blootstellingsgevaar. Aldus is hij meer geneigd om die plicht na te komen, aangezien hij uiteraard zijn aansprakelijkheid zo veel mogelijk wenst te beperken. Door meer zorg te dragen voor de veiligheid van de werknemers komt een goed preventiebeleid tot stand. Een goed preventiemechanisme voorkomt op zijn beurt heel wat arbeidsongevallen en beroepsziekten. Bijgevolg dienen er minder professionele risico's te worden vergoed. Hoe minder vergoedingen verschuldigd zijn, des te lager het aantal discriminaties komt te liggen.

Toegegeven, een hogere vergoeding is geen integrale vergoeding. Het is bovendien zo dat slachtoffers niet in alle situaties een onverschoonbare fout kunnen aantonen. In de toekomst zullen er dus nog gevallen zijn waarbij gewone arbeidsongevallen minder worden vergoed dan trajectongevallen. Terecht zou dan ook kunnen worden gesteld dat deze maatregel niet alle problemen wegwerkt. De voorgestelde overname van de *faute inexcusable* uit Frankrijk dient dan ook te worden gezien als een soort gedeeltelijke oplossing.

4.2. AFSCHAFFING VAN DE BURGERRECHTELIJKE IMMUNITEIT

Gelet op het feit dat de invoering van de *faute inexcusable* wellicht niet alle feitelijke discriminaties elimineert, kan een meer radicale oplossing worden voorgesteld. De wetgever kan ervoor opteren om een einde te maken aan de burgerrechtelijke immuniteit van werkgever en werkmakker.¹⁰⁷

De afschaffing zou een aantal voordelen tot gevolg hebben. Ten eerste kunnen alle slachtoffers van professionele risico's integrale vergoeding bekomen.¹⁰⁸ Art. 1382 e.v. B.W. is dan immers voor iedereen beschikbaar om de schade vergoed te zien die niet door de arbeidsongevallenverzekering werd betaald. Zoals blijkt uit de hele problematiek waarover dit werk handelt, kan een forfaitaire vergoeding immers meestal niet de volledige schade dekken.¹⁰⁹ Alle slachtoffers een burgerlijke rechtsvordering toebedelen maakt allicht een einde aan feitelijke discriminaties in de slachtoffervergoeding. Ten tweede heeft deze maatregel tot gevolg dat de werkgever meer kans heeft op daadwerkelijke aansprakelijkheid. Hij is dan wellicht meer geneigd om zich in te dekken tegen mogelijke aansprakelijkheid door te investeren in een goed preventiebeleid.¹¹⁰ Hoe beter de preventie, hoe minder arbeidsongevallen en des te minder kans de werkgever heeft om schade integraal te moeten vergoeden. Echter, de Franse professor SAINT-JOURS stelt terecht dat een werkgever pas investeert in een goed preventiebeleid van zodra het geïnvesteerde bedrag lager ligt dan het

¹⁰⁷ Een afschaffing van de immuniteit mag naar mijn mening in geen geval het einde van de forfaitaire verzekeringstegemoetkomingen betekenen. Het slachtoffer moet immers de garantie van een automatische, forfaitaire vergoeding kunnen behouden. Wanneer enkel het burgerrechtelijke regime van toepassing is ter vergoeding van professionele risico's, krijgen slachtoffers te maken met een aantal problemen van bewijslast. Zo dienen zij steeds fout, schade en oorzakelijk verband aan te tonen. Vooral bij beroepsziekten is het niet evident om een fout van de werkgever aan te tonen. Dat komt omdat er bij beroepsziekten een zekere tijdsduur verloopt tussen het oorzaak van de schade en het intreden ervan: zie E. DE SIMONE en M. PÉTRÉ, "De burgerrechtelijke sanctivering: immuun aan verandering?", *Soc.Kron.* 2011, afl. 10, 518. Door de zware bewijslast riskeren slachtoffers in het ergste geval zelfs helemaal geen schadevergoeding te verwerven. Kortom, de forfaitaire vergoeding moet naast de burgerlijke vergoeding blijven bestaan. Anders krijgen slachtoffers te maken met problemen die zich stelden vóór de immuniteitsregeling bestond. Voor een duidelijk overzicht van de historie: zie E. DE SIMONE en M. PÉTRÉ, "De burgerrechtelijke sanctivering: immuun aan verandering?", *Soc.Kron.* 2011, afl. 10

¹⁰⁸ Overigens, in Frankrijk pleiten sommige rechtsgeleerden eveneens volop voor de overschakeling van een forfaitaire vergoeding naar integrale vergoedingen: zie D. TABUTEAU, "Vers une réparation intégrale des accidents du travail et des maladies professionnelles?", *Dr.S.* 2001, 304. Die integraliteit kan enkel bereikt worden door een afschaffing van de burgerlijke immuniteit van werkgever en werkmakker.

¹⁰⁹ Het dient te worden opgemerkt dat een forfaitaire vergoeding niet altijd lager is dan een gemeenrechtelijke vergoeding: zie D. TABUTEAU, "Vers une réparation intégrale des accidents du travail et des maladies professionnelles?", *Dr.S.* 2001, 304. Daarom moet worden gekeken naar de hoogte van de forfaitaire vergoedingen. Als deze in Frankrijk gemiddeld hoger liggen dan in ons land, is dit een mogelijk verklaring voor de schaarse Franse rechtspraak over discriminatie in de slachtoffervergoeding bij de realisatie van professionele risico's. De slachtoffers hebben dan immers weinig reden om zich benadeeld te voelen ten aanzien van zij die een burgerlijke vordering kunnen instellen. Nochtans is een hogere forfaitaire vergoeding niet hetzelfde als een integrale vergoeding.

¹¹⁰ Y. SAINT-JOURS, "Les lacunes de la législation des accidents du travail", *Dr.S.* 1990, 697.

bedrag van de schadevergoedingen voor professionele risico's die hij riskeert bij gebrek aan preventiebeleid.¹¹¹ Om preventie aan te moedigen, is volgens hem dus heel wat meer nodig dan enkel de afschaffing van de burgerlijke immuniteit.

Anderzijds valt niet te ontkennen dat de afschaffing van de immuniteit ook voor een aantal nadelen zorgt. Zo heeft het ten eerste een nefaste weerslag op de sociale vrede binnen een onderneming. Zoals vermeld, is de sociale vrede één van de schaarse motieven achter het historische compromis die vandaag nog overeind kunnen blijven (*supra*, nr. 39).¹¹² Ten tweede riskeert de werkgever meer schadevergoedingen te moeten betalen. Wanneer daardoor zijn financiële last te zwaar wordt, heeft dit gevolgen voor het hele bedrijf. Uiteindelijk heeft dit zelfs een nadelige invloed op de positie van de werknemer. Het gevaar dreigt immers dat de werkgever insolvent wordt, waardoor hij uiteindelijk geen enkele schade meer kan vergoeden. Bijgevolg dient men het vermogen van de werkgever te blijven beschermen tegen professionele risico's.¹¹³

BESLUIT

Op basis van de bevindingen van dit werk, kan een antwoord worden geformuleerd op de onderzoeksvragen. Ter herinnering worden deze vragen hier nog eens integraal overgenomen:

“Op welke manier is de Belgische rechtspraak geëvolueerd inzake discriminatie in schadevergoeding tussen enerzijds slachtoffers van professionele risico's die botsen op de burgerlijke immuniteit van werkgevers en werkmakers, en anderzijds slachtoffers die de immuniteit kunnen doorprikken, in vergelijking met de Franse rechtspraak, en kan daaruit worden geconcludeerd dat deze discriminatie ongeoorloofd is waardoor de verandering van de Belgische immuniteitsregeling wenselijk is? Welke oplossingen kan België eventueel overnemen uit het Franse recht?”

De eerste vraag kan als volgt worden beantwoord. Het Grondwettelijk Hof in België acht de huidige verschillen in de hoogte van slachtoffervergoedingen niet strijdig met het gelijkheidsbeginsel. Het Hof heeft ook de immuniteitsregeling om zich nooit als ongrondwettig beoordeeld.¹¹⁴ Ook de Franse *Conseil constitutionnel* komt tot dat besluit.

¹¹¹ Y. SAINT-JOURS, “Les lacunes de la législation des accidents du travail”, *Dr.S.* 1990, 697.

¹¹² B. LIETAERT, “Burgerlijke aansprakelijkheid en zwakke weggebruiker” in X., *Arbeidsongevallen*, II, s.l., ARON, 1999, 194.

¹¹³ Bescherming van het vermogen is een van de doelen van de werkgeversimmuniteit. Dit blijkt ook uit GwH 17 januari 2008, nr. 7/2008, *A.GrwH.* 2008, afl. 1, 63 en *T.Verz.* 2008, afl. 3, 276, noot L. Van Gossum.

¹¹⁴ Zie ook: E. DE SIMONE en M. PÉTRÉ, “De burgerrechtelijke sanctionering: immuun aan verandering?”, *Soc.Kron.* 2011, afl. 10, 520.

Toch achten een aantal juristen de Belgische immunitetsregeling niet helemaal verantwoord. Zij poneren dat de burgerlijke immunitet gegrond is op een verouderd compromis. Bijgevolg moet er verandering komen in de huidige wettelijke regeling. Hoewel de immunitet juridisch gezien niet voor discriminaties zorgt, hebben veel slachtoffers inderdaad te maken met een situatie van feitelijke discriminatie. De regeling kan dus niet volledig geoorloofd worden genoemd.

De tweede vraag betreft de mogelijke oplossingen voor de vergoedingsproblematiek. De onverschoonbare fout overnemen uit het Franse recht zorgt alleszins voor een afzwakking van de immunitet van de werkgever. Aangezien de werkgever op die manier daadwerkelijk aansprakelijk wordt gesteld voor zijn fouten, creëert de onverschoonbare fout een meer rechtvaardige regeling. De *faute inexcusable* zou bovendien een beter preventiebeleid tot stand brengen.

Toch is dit wellicht slechts een gedeeltelijke oplossing, aangezien niet alle feitelijke discriminaties worden geëlimineerd. Wanneer de wetgever daarentegen de immunitet zou afschaffen, wordt wél een einde gemaakt aan de discriminatoire toestanden. Alle slachtoffers hebben dan immers een burgerlijke rechtsvordering, waardoor de mogelijkheid ontstaat om alle schadeposten vergoed te zien. Net als een invoering van de *faute inexcusable*, heeft ook de afschaffing van de immunitet een betere responsabilisering van de werkgever tot gevolg. Hij is dan immers aansprakelijk telkens wanneer hij door een eigen fout een professioneel risico doet intreden. Om zich hiertegen in te dekken, gaat hij wellicht meer aandacht besteden aan preventie. Nochtans dient steeds rekening te worden gehouden met het feit dat een afschaffing nefast is voor de sociale vrede en de arbeidsverhoudingen binnen het bedrijf. Bovendien riskeert deze regeling een buitensporige financiële last op de schouders van de werkgever te leggen.

Er dient dus steeds een afweging te worden gemaakt van de voor- en nadelen van beide voorstellen. Welk voorstel de beste oplossing is, wordt hier in het midden gelaten. Het is aan de wetgever om al dan niet actie te ondernemen.